

Utorak, 7. oktobar 2003.
Svedok Eva Tabo (Ewa Tabeau)
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak u 9.02 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs (Nice), vi ćete sada da pozvete svedokinju Evu Tabo (Ewa Tabeau), ona će dosta kratko da svedoči u glavnom ispitivanju, kako mi se čini.

TUŽILAC NAJS: Da, časni Sude, ispitivaće je gospodin Grum (Groome) i to će biti vrlo kratko glavno ispitivanje.

SUDIJA MEJ: A posle toga, molim vas?

TUŽILAC NAJS: Nalazimo se u vrlo nezadovoljavajućoj situaciji i to ne našom krivicom. Trebao je da dođe gospodin Ruso (Jocelyne Rousseau) koji je ranije bio pripadnik kanadske armije i koji se nalazio u Posmatračkoj misiji Evropske unije (EUMM, European Union Monitoring Mission) ili nešto slično i on je trebao da svedoči o nekim veoma diskretnim stvarima. Mi smo već tri puta ugovarali njegov dolazak ovamo u vreme kada to njemu odgovara i onda smo svaki put to morali onda da otkazemo, ne mogu sada da se tačno setim zbog čega smo sve to otkazivali, ali tri puta smo to ugovarali. Juče smo mu dostavili kartu da on doleti juče i ljudi su otišli na aerodrom da ga sačekaju, a on je jednostavno odlučio da ne sedne na avion i da nas o tome ne obavesti tako da ništa o tome nismo znali. Ja mislim da to predstavlja nepoštovanje Suda i čini mi se da biste mogli nešto da uradite da izdali *supenu*, nalog da se on javi ovde u sudnicu i da odgovara za ove troškove koje nam je ovde izazvao. Veoma žalimo što se ovo desilo i što smo ovako morali da promenimo redosled svedoka na našem spisku svedoka. Sledeći svedok posle toga je C-255 ili možda 225, nemam ovde spisak ispred sebe, ovaj svedok je jutros trebalo da stigne, odnosno let mu je bio jutros tako da on odmah dolazi ovamo, tako da čim Eva Tabo završi, on će biti spreman da

svedoči. Radilo se i o još jednom podnesku koji, koliko sam razumeo, gospodin Kej (Kay) još nije video ...

SUDIJA MEJ: To je podnesak koji se tiče najnovije odluke Žalbenog veća, po Pravilu 89(F) i ovo je nešto šta će ubuduće da promeni našu praksu i mi ćemo morati malo o tome da prodiskutujemo. Ono šta mogu uopšteno sada da kažem, to je da je gledišta Pretresnog veća takvo da ovakve podneske treba pojedinačno razmatrati kao što i stoji u odluci Žalbenog veća, ali to treba da se uradi po hitnom postupku i treba takve podneske usmeno iznositi.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, mogu li da vam se obratim sa najnovijim informacijama o sledećem svedoku kada vidim kako protiče svedočenje Eve Tabo?

SUDIJA MEJ: Svakako.

TUŽILAC NAJS: Moram još jednu stvar da pokrenem, a tiče se jednog konkretnog svedoka koji je po nalogu Suda trebao da dođe trećeg i četvrtog da svedoči, to je ponedeljak i utorak. Pretresno veće je odlučilo da će te nedelje da zaseda utorkom, sredom i četvrtkom. Pošto tog svedoka treba da saslušamo 3. i 4. novembra, a on onda treba da se vrati nazad 6. novembra, u četvrtak, imamo mali problem ovde sa rasporedom. Mi se ne obraćamo direktno ovom svedoku, sa ovim rasporedom, jer on ovde dolazi po nalogu Suda i mi ćemo njemu direktno da se obratimo ukoliko vi smatrate da možemo da promenimo redosled.

SUDIJA MEJ: Mi smo zapravo mislili da naložimo da te nedelje radimo od ponedeljka do srede, upravo zbog tog svedoka.

TUŽILAC NAJS: Radi se o gospodinu Harlandu (David Harland). On je zakazan da dođe ovde da svedoči i da se vrati u četvrtak. Ja ću videti da li to može da se promeni.

SUDIJA MEJ: Ukoliko možete, raspitajte se, molim vas, ali za tu nedelju već smo promenili raspored. Pre nego što svedokinja dođe, moramo da rešimo još jedno drugo pitanje, a radi se o našoj odluci koju ću sada usmeno da iznesem i to je odluka po podnesku Tužilaštva od 23. septembra 2003. godine koja je nosila naziv "Implikacije konstantno lošeg zdravlja optuženog" (On

the Implications of the Recurring Ill Health of the Accused) i o tome smo imali raspravu prošle nedelje. Što se tiče metoda koji su bili predloženi o tome da se izvode dokazi u odsustvu optuženog usled bolesti, Pretresno veće ne vidi nikakvu svrhu koja bi se postigla time da se proširi Pravilo 92bis time što bi se na video traku snimali glavno ispitivanje svedoka. U svakom slučaju, Pretresno veće će i dalje da razmatra predlog da se koriste vanraspravne izjave kao sredstvo izvođenja dokaza i doneće odluku o tome ukoliko bude potrebno. Pretresno veće ja proširilo ulogu amikusa i dalje će da razmatra mogućnost dodeljivanja branioca za optuženog. Pretresno veće se spremalo da naloži da ćemo u novembru, od 3. do 5. novembra da radi u ponedjeljak, utorak i sredu, ali ćemo odložiti taj nalog u svetlu onoga šta smo čuli, vezano za svedoka gospodina Harlanda. Moram samo da vam kažem da će biti i nekih drugih prilika kad ćemo morati da promenimo ovaj naš utvrđeni raspored rada od utorka do četvrtka i da radimo drugim danima.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, vi ćete imati priliku da odgovorite. Kao što vidite, Tužilaštvo je ponovo pokrenulo pitanje dodeljivanja branioca i vi ste čuli da sam ja rekao da ćemo mi i dalje to da razmatramo. Ukoliko želite nešto da kažete o tom predlogu koji su oni sada ponovo pokrenuli, onda možete to da uradite kada bude prikladna prilika. U svakom slučaju, moraćemo da nađemo vreme da raspravimo sva ova administrativna pitanja. Izvolite, gospodine Grum.

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, Tužilaštvo poziva svog sledećeg svedoka, to je gospođa Eva Tabo.

SUDIJA MEJ: Molim vas da pročitate izjavu.

SVEDOK TABO: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Hvala vam, izvolite, sedite. Izvolite, gospodine Grum.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC GRUM

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Časni Sude, mi ćemo priložiti jedan set dokumenata sa 12 različitih dokaznih predmeta, molim da se dodeli jedan broj za taj dokazni predmet. I dok čekamo na to, časni Sude, gospođo Tabo, u jednom od dokaznih predmeta koji smo priložili jutros se nalazi vaša biografija sa detaljima o vašem obrazovanju i profesionalnom iskustvu. Mogu li da vas zamolim da to potvrdite i da nam radi zapisnika kažete da li ste vi zaposleni u kancelariji Tužilaštva?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I koliko dugo tu radite?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Od septembra 2000. godine.

sekretar: To će biti dokazni predmet broj 548.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Hvala vam. Želeo bih da počnemo vaše svedočenje tako što ću da vas zamolim da pogledate tabulator 1, dokaznog predmeta 548. Dok se to stavlja na grafoskop, molim vas da nam kažete, vi ste podneli 4 različita demografska izveštaja, kažite nam nešto o njima.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Prvi izveštaj je izveštaj o etničkom sastavu i interno raseljenim licima, izbeglicama u *Predmetu Milošević*, a tri preostala izveštaja se tiču žrtava tokom opsade Sarajeva. Izveštaji broj 2 i 3 su sastavljeni po zahtevu Tužilaštva koje je vodilo *Predmet Galić*, a treći izveštaj, takozvani sarajevski izveštaj je sastavljen konkretno zbog *Predmeta Milošević* i o njemu ćemo da raspravljamo ovde, zajedno sa ova druga dva izveštaja iz *Predmeta Galić*.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Prvo ću da vas pitam nešto o prvom izveštaju koji ste sastavili, to je izveštaj o etničkom sastavu interno raseljenih lica iz 47 opština u Bosni i Hercegovini između 1991. i 1997. godine. Mogu li da vas zamolim da ukratko opišete ciljeve tog izveštaja, šta ste u njemu proučavali?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U ovom izveštaju smo pokušali da opišemo, oprostite, ne vidim ništa na ekranu, ne vidim transkript, možda bi neko mogao da pomogne sa tim.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da se svedokinji pokaže dokument pod tabulatorom 2, dokaznog predmeta 548. Šta ste vi ovde statistički izneli?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U prvom izveštaju smo opisali promene u etničkom sastavu 47 opština u Bosni i Hercegovini, to su bile opštine koje su zajedno sačinjavale područje koje se obrađuje u *Predmetu Milošević*, to je bio prvi cilj našeg izveštaja. Drugi cilj je bio da se opiše broj interno raseljenih lica i izbeglica u Bosni i Hercegovini.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas pogledajte dokument pod tabulatorom 2, dokaznog predmeta 548, da li je to kopija izveštaja koji ste vi podneli u ovom predmetu?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Tako je, to je taj izveštaj.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koliko ste opština u Bosni proučavali u ovom izveštaju?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mi smo proučavali 47 predratnih opština koje su zajedno pokrivale otprilike 50 posto predratnog stanovništva Bosne i Hercegovine prema popisu stanovništva iz 1991. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I tih 47 opština koje su navedene u vašem izveštaju, da li su to opštine koje ste vi sami odabrali ili ste dobili nalog o tome od Tužilaštva?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Tužilaštvo je zahtevalo da proučimo te opštine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I kako ste vi nazivali tih 47 opština u vašem izveštaju?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mi smo to nazivali "Područje po optužnici u *Predmetu Milošević*".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Postoje dve fraze koje ste vi koristili tokom tog izveštaja. Prva fraza je interno raseljena lica, a to je na engleskom označeno skraćenicom IDP. Možete li da nam objasnite šta to pokriva?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Za svrhe ovog izveštaja mi smo koristili statističku definiciju interno raseljenih lica, a to su lica koja su između 1991. i 1997 i 1998. godine promenila mesto boravka, tako da ona opština u kojoj su oni boravili u vreme popisa stanovništva iz 1991. godine nije ona ista u kojoj su oni živeli 1997. i 1998. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam opišete šta su to izbeglice?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Opet smo koristili statističku definiciju. Izbeglice su osobe koje su napustile zemlju između 1991. i 1997. godine, što znači da su ušle u popis stanovništva iz 1991. godine, a 1998. godine su živeli u nekoj drugoj zemlji, a ne u Bosni.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Podaci koje ste koristili, ja se izvinjavam prevodiocima, podaci i izvori koje ste vi koristili se vide u tabeli na strani 4. Molim vas sada da nam kažete kod koga su se čuvali ti podaci i ti izvori, kako možete da ih opišete?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U izveštaju smo mi proučavali primarne izvore i koristili smo lična dokumenta osoba koje su pokrivene ovom analizom. Mi smo se ovde skoncentrisali na tri glavna izvora. Prvi je bio popis stanovništva iz 1991. godine, od 31. marta 1991. godine i taj izvod ima, u njemu se navodi da cela zemlja ima četiri miliona i 400.00 lica. Takođe smo koristili biračke spiskove, zapravo dva biračka spiska sa lokalnih izbora iz 1997. i 1998. godine, po kojima je bilo otprilike dva miliona i 700.000 lica. To je bilo urađeno od strane OEBS-a (OSCE, Organization for Security and Cooperation in Europe), Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju koja je vodila spiskove birača u zemlji. I treći izvor je baza podataka za raseljena lica i izbeglice, to je zvaničan registar za raseljena lica i izbeglice u Bosni i Hercegovini, taj registar je sastavio UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) zajedno sa lokalnim vlastima i to je nešto šta podržava Vlada Bosne i Hercegovine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pored ova tri izvora na kojima ste vi zasnovali vaš izveštaj, da li ste koristili neke druge izvore da biste proverili vaše zaključke?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mi smo pored toga koristili i dva izvora, nismo koristili pojedinačne podatke nego smo samo koristili uobičajene statističke izvore. Ovi izvori su dva spiska koja su vodile vlasti u Republici Srpskoj. Prvi je spisak građana koji se uselio i iselio iz sektora Banja Luka, a drugi spisak je pregled podataka po veličini i nacionalnom sastavu stanovništva u sektoru Banja Luka 1991. i 1995. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I upoređujući vaše zaključke sa onim studijama koja je sprovodila Republika Srpska, da li ste naišli na neke nepodudarnosti?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mogli smo da uporedimo samo granični broj na ova dva spiska, pošto smo mi proučavali 47 opština, šta je daleko šire

područje nego broj opština koje se nalaze u sektoru Banja Luka. A što se tiče opština koje su bile uključene u izvore Republike Srpske, na toj teritoriji nismo našli nikakve značajne nepodudarnosti koje bi se značajno razlikovale od naše studije.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas da nam opišete metodologiju koju ste koristili prilikom sastavljanja ovog izveštaja.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Metodologija može da se opiše kao metodologija praćenja osoba koje su bile prijavljene tokom rata i traženje tih osoba posle rata, odnosno u posleratnim izvorima. Kao početnu tačku koristili smo popis stanovništva iz 1991. godine, a posle rata smo tražili osobe u onom objedinjenom biračkom spisku, od 1997. i 1998. godine. Da bismo uporedili ova dva izvora i dakle osobe koje su registrovane u prvom i u drugom izvoru, mi smo morali da uspostavimo pojedinačne veze između istih lica koja su obeležena u prvom i u drugom izvoru. Tražili smo i upoređivali recimo mesto boravišta jedne iste osobe 1991. i 1997. i 1998. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je to tačno da ste vi pokušali da ustanovite lokaciju nekih konkretnih pojedinaca 1991. godine i da onda možete da nađete gde su oni živeli 1997. i 1998. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Tačno.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koji ste glavni metod koristili da biste utvrdili da ste povezali istu osobu iz izvora 1991. godine i izvora 1998. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ovo povezivanje je jedna metoda koja je dobro poznata u statistici i u demografskim proučavanjima i obično je zasnovana na ličnom identifikacionom broju. Prema tome, koristili smo podatke iz dva različita izvora i upoređivali smo ove lične matične brojeve i na taj način smo mogli lako da zaključimo da li se radi o istoj osobi. Matični broj je bio unet u oba izvora, kako u popis stanovništva iz 1991. godine, tako i u biračke spiskove u Bosni. Međutim, matični brojevi nisu uvek bili unošeni, a nekad su bili unošeni pogrešno. Prema tome, pored ovog matičnog broja, mi smo koristili i niz drugih kategorija kao što je ime oca, datum i mesto rođenja i na taj način smo sastavili jedan kriterij koji je imao čitav niz stavki koje smo mi poredili da bismo utvrdili da se radi o istoj osobi. Dakle, ovaj postupak je prilično pouzdan u tom smislu, šta ako imamo podatke koji su apsolutno isti po nekoliko stavki, onda je verovatnoća da se radi o istoj osobi u dva izvora prilično visoka.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koji procenat osoba koje ste poredili iz podataka iz 1991. i 1997. i 1998. godine ste uspeli da povežete na ovaj način?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Uspeli smo 80 posto osoba da povežemo na ovaj način.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I pre nego pređemo na detaljnu diskusiju vašeg izveštaja, mogu li da vas zamolim da za Pretresno veće opišete veličinu uzorka koji ste vi proučavali i kako to možete da opišete u odnosu na uzorke koji se proučavaju u drugim studijama?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: 1991. godine smo proučavali celokupno stanovništvo, dakle celo stanovništvo koje je bilo pokriveno popisom stanovništva iz 1991. godine. Prema tome, to nije uzorak, ovde se radi o potpunoj informaciji. A što se tiče glasača, tu se zaista radi o uzorku, radi se o uzorku pre svega zato što pokriva stanovništvo određene starosne dobi, dakle onih koji imaju pravo da glasaju, osobe starije od 18 godina i, kao drugo, svi glasači koji su imali pravo da glasaju, nisu glasali u izborima 1997. i 1998. godine. OEBS je procenio da je ukupno 75 posto registrovanih glasača glasalo na tim izborima i, konačno, ovaj uzorak nije kompletan zato što smo, otprilike izgubili 20 posto glasača.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li vi mislite da je ovaj uzorak bio dovoljan, uzimajući u obzir ove brojeve?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, ovaj uzorak je bio veliki po brojkama, jer je opisao situaciju koja je postojala 1997. i 1998. godine. Mi smo radili na teritoriji cele Bosne i proučili smo otprilike više od dva miliona registrovanih glasača.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam objasnite, molim vas, odnos između veličine uzorka i pouzdanosti zaključaka koji su doneti na osnovu takvog uzorka?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mi ne možemo da damo nikakve definitivne zaključke o apsolutnom broju stanovništva, ali sve relativne mere koje su uzete iz relativnog uzorka su pouzdane. Dakle, što je veći uzorak, to su zaključci pouzdaniji.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sad ću da vas zamolim da pogledamo vaš prvi izveštaj i da razmotrimo jednu konkretnu opštinu, a onda ćemo ostale da samo uopšteno prodiskutujemo. Dakle, sada, molim vas da pogledate tabelu

1, na strani 169 vašeg izveštaja u aneksu 6, tačka 5. U ovoj tabeli se poredi nacionalni sastav stanovništva u Srebrenici 1991. godine i nacionalni sastav tog istog lokaliteta 1997. i 1998. godine. Mogu li da vas zamolim da nam kažete kakvo je bilo ukupno stanovništvo, dakle ljudi svih nacionalnosti 1991. godine, a onda 1997. i 1998. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U 1991. godini, u koloni "svi" vidimo 29.198 prijavljenih osoba. To nije ukupno stanovništvo Srebrenice 1991. godine, to je podgrupa stanovništva koje je 1997. godine bilo glasačko telo. Ukupno stanovništvo Srebrenice u tom periodu, te 1991. godine je bilo 36.666, tako da je ovih 29.198, očigledno bila podgrupa. To su bili oni koji su rođeni pre 1980. godine i koji su mogli da glasaju 1997. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste vi uzeli tu podgrupu, dakle stanovništvo koji su bili birači tako da biste to mogli da uporedite sa popisanim biračima 1997. i 1998. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, to je razlog što smo uzeli ovaj izvod stanovništva, jer nismo hteli da upoređujemo stanovništvo i grupe koje ne mogu da se upoređuju.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I to je bilo ukupno stanovništvo, oni koji su mogli da glasaju 1997. godine, po etničkom sastavu?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Pa ovo je jedna grupa koja je mogla da glasa i to je, kako je navedeno, 7.442. U Srebrenici to je grupa onih koji su se registrovali da glasaju u toj konkretnoj opštini 1997. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li sada da uporedite broj muslimanskog stanovništva 1991. i 1997. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Vidimo, kad je reč o Muslimanima, 1991. godine ih je bilo 21.361, a 1997. godine mogli smo da identifikujemo sedam registrovanih prijavljenih birača u Srebrenici.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Mogu li da vam postavim isto pitanje kada je reč o srpskom stanovništvu?

SVEDOK TABO - ODGOVOR: Kada je reč o srpskom stanovništvu, imamo 7.205 osoba 1991. godine i 7.169 1997. godine. Dakle, ova dva broja su praktično gotovo ista.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Mogu li sada da vas zamolim da nam tu istu promenu stanovništva u Srebrenici izrazite procentualno?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Kada je reč o muslimanskom stanovništvu, vidimo jasno opadanje, ja bih to čak nazvala dramatičnim opadanjem sa 73,2 posto 1991. godine na 0,1 posto 1997. godine. To je dramatična promena, gotovo 100 posto pad, a kada je reč o srpskom stanovništvu, vidimo povećanje sa otprilike 25 posto na otprilike 96 posto u 1997. godini.

SUDIJA KVON: Stanite za trenutak. Pitam se da li doktor Tabo ima podatke iz 1991. godine o ukupnom broju stanovništva Srebrenice?

SVEDOK TABO: Za 1991. godinu, to je ukupno stanovništvo onih koji su rođeni pre 1980. godine, dakle to je ukupno.

SUDIJA KVON: Vi kažete da ovaj broj od 29.000 nije ukupno stanovništvo Srebrenice?

SVEDOK TABO: Tako je.

SUDIJA KVON: Dakle, ovo je podgrupa?

SVEDOK TABO: Da, tako je.

SUDIJA KVON: Moje pitanje je da li vi imate ukupan broj stanovnika. Koliki je bio ukupan broj stanovnika?

SVEDOK TABO: Ukupan broj stanovnika u Srebrenici 1991. godine je 36.666.

SUDIJA KVON: A kakav je bio sastav?

SVEDOK TABO: Sastav je bio vrlo blizak onome šta vidimo u 1991. godini u našim podacima ovde. Ponovo je ova podgrupa, oni koji su rođeni pre 1980. godine veliki uzorak stanovništva iz 1991. godine, tako da ako pogledamo to razbijeno na procenete, imamo samo manja odstupanja kada se uporedi ukupno stanovništvo i ova konkretna podgrupa. Tako da možemo da smatramo ove procenete iz 1991. godine dobrim opisom etničkog sastava ukupnog stanovništva Srebrenice 1991. godine.

SUDIJA KVON: Hvala.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Za dodatno objašnjenje, možemo li broj popisanih muslimanskih glasača u Srebrenici iz 1997. godine oduzeti od 21.361 stanovnika iz 1991. godine kako bi dobili preostalo stanovništvo u Srebrenici? Da li bi to bilo tačno?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ne, mi to ne možemo da uradimo, to ne bi bilo tačno. Po demografskoj metodologiji bi bilo netačno uzeti uzorak od ukupnog stanovništva, jer je bilo i onih koji su dolazili i koji su bili registrovani kao glasači, prema tome to bi bili netačno.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Mogu li sada da skrenem vašu pažnju na stranicu 169 u vašem izveštaju, da li je to grafički opis, prezentacija onoga do čega ste vi došli u svojim nalazima?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, mi smo koristili sivu boju za Muslimane, crvenu za Srbe, plavu za Hrvate, odnosno zelenu za Muslimane, sivu za ostale i vidi se veliki pad u broju glasača muslimanske nacionalnosti i porastu broja glasača srpske nacionalnosti.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li možete da nam objasnite kako ste vi za neku konkretnu osobu odredili da je srpske, muslimanske ili druge nacionalnosti?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Nacionalnost je konzistentno korištena u našim izveštajima prema definiciji u popisu. U popisu birača za 1997. i 1998. godinu, povezujući to sa tim popisom, mogli smo da uzmemo nacionalnost koja je bila registrovana u popisu, tako da nije bilo nikakve pristrasnosti u vezi sa eventualnom promenom nacionalnosti koja je prijavljena za pojedine osobe.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dakle, vi ste opis nacionalnosti uzeli iz popisa gde se određuje svaka osoba onako kako se ta osoba sama izjašnjava?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, u popisu je nacionalnost bila pitanje na koje su se ljudi sami izjašnjavali, svako je mogao da se izjasni onako kako je želeo u vezi sa nacionalnošću. Tako da smo mi na taj način koristili tu kategoriju, a kategorija "ostali" je u stvari kategorija za preostale nacionalnosti. Svi oni koji su se izjasnili kao Srbi, Muslimani, Hrvati, mi smo ih uzeli za Srbe, Hrvate ili Muslimane, a sve ostale, uključujući Jugoslovene i sve ostale nacionalnosti, uzeli smo zajedno, pošto su oni bili u kategoriji "ostali".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada možemo da pogledamo tabelu 2, iz dodatka 1, to je stranica 190 u verziji na BHS-u, 168 na engleskom, možete li da nam opišete tabelu 2 i ukažete na razliku u odnosu na tabelu 1?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Tabela 2 pokazuje samo one birače koji su poreklom iz Srebrenice i registrovani su 1991. godine, dakle u popisu iz 1991. godine i identifikovani su u popisu birača. Dakle, to je podgrupa svih onih koji su navedeni u prethodnoj tabeli u broju od 29.000 koje smo našli, bez obzira na to odakle su oni bili poreklom, dakle gde su bili registrovani da glasaju. U ovoj tabeli, tabeli 2 smo pokazali distribuciju tih glasača prema mestu popisa, bilo u Srebrenici ili izvan Srebrenice.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Vaša tabela pokazuje da je 1991. godine bilo 3.152 Srбина koji ste mogli da nađete i 1991. godine i koji su imali isto mesto boravka i 1997. godine.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Možete li da ponovite broj?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Tražim da objasnite ovaj podatak za Srbe iz 1991. godine, 3.152 u mestu boravka, kakav je značaj tog podatka?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: To su oni Srbi koji su živeli u Srebrenici 1991. godine i registrovani su u popisu, i pronađeni su kao registrovani u Srebrenici i 1997. godine, odnosno 1998. godine. Dakle, to je grupa srpskih glasača.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koliko Muslimana ste mogli da nađete koji bi se uklopili u istu tu kategoriju? Da su bili tamo 1991. godine i bili su tamo takođe 1997. i 1998. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mi smo videli samo četiri Muslimana koji su bili u Srebrenici i 1991. i 1997. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Mogu li da vas zamolim da objasnite podatke koji se odnose na Srbe i na Muslimane koji su tamo bili i 1991. godine, a nisu više bili tamo 1997. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Kada je reč o Srbima, takvih osoba je bilo 771, to su osobe koje se, prema našoj statističkoj definiciji interno raseljenih lica i izbeglica, moraju da se smatraju interno raseljenim licima ili izbeglicama. Kada je reč o Muslimanima, broj tih koji su bili interno raseljena lica ili izbeglice je 9.726, dakle to su svi oni Muslimani koji su bili popisani izvan Srebrenice u drugim opštinama u Bosni i izvan Bosne.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Samo da bi nam bilo jasno, taj podatak od 9.726 ne uključuje one Muslimane koji su umrli između 1991. i 1997. i 1998. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Svakako da ne uključuje, to su samo oni koji su bili živi u vreme izbora.

SUDIJA KVON: Samo trenutak. Doktorko Tabo, ukupan broj u tabeli 2 je 13.891. Kakav je značaj tog broja?

SVEDOK TABO: To je više od 50 posto stanovništva koje je zabeleženo u tabeli 1 za proučavanje.

SUDIJA KVON: Za 1991. godinu?

SVEDOK TABO: Dakle, to je uzorak ukupnog stanovništva koje je proučavano u izveštaju u vezi sa 1991. godinom. Dakle, to je broj onih koje smo mogli da identifikujemo u posleratnom periodu u popisu birača kao preživeli, kao žive i negde popisane da bi glasali.

SUDIJA KVON: Mislim da ne mogu da vas pratim kada kažete uzorci. Kako ste vi odabrali taj uzorak pošto oni nisu bili stanovništvo u dobi za glasanje?

SVEDOK TABO: Mi uvek, kada pravimo svoje izveštaje, pravimo ih sa stanovništvom koje ima pravo glasa. Pravo glasa se vidi, ono se definiše u trenutku, za nas je to 18 i više godina u vreme izbora 1997. godine. Dakle, to je uvek to stanovništvo. Kada bismo se vratili na popis, ta ista grupa je tada imala 12 godina ili malo više. Dakle, mi i dalje gledamo istu tu grupu ljudi da bismo izbegli bilo kakvu pristrasnost ako bismo uključili neke ekstra pojedince i analizirali ih netačno. Dakle, mi želimo da održavamo statistiku za uvek istu grupu ljudi, za birače iz 1997. i 1998. godine ...

SUDIJA KVON: A šta je sa uzorkom?

SVEDOK TABO: Uzorak, mi nismo napravili svoj uzorak sledeći statističku proceduru. Naši uzorci, odnosno veličina naših uzoraka je u stvari određena našim uspehom u pronalaženju ljudi u popisu, na osnovu popisa birača. Dakle, ovaj podatak od 13.891 je uzorak onih koje smo mi mogli da prona-

đemo u Srebrenici, dakle iz Srebrenice, iz popisa u Srebrenici 1991. godine, koje smo našli u popisu birača. Dakle, tako smo mi napravili ovaj uzorak. To je dakle rezultat naših uspeha u upoređivanju. Tako bih rekla.

SUDIJA KVON: Hvala.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada ću da vas zamolim da pogledate jednu seriju grafikona koji pokazuju promene u etničkom sastavu do kojih ste došli u opštini Srebrenica. Pogledajte stranu 171 vašeg izveštaja, to je slika 2, recite nam šta gledamo na ekranu?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: To je slika koja rezimira mesto registracije i boravka posleratnog stanovništva, prema tome to su stari stanovnici i oni koji nisu tamo stanovali 1991. godine. Mi vidimo da otprilike 23 posto birača, stanovnika koji su bili popisani u Srebrenici su pronađeni na svom starom mestu boravka iz 1991. godine, a otprilike 77 posto stanovništva, glasača koji su živeli u Srebrenici nisu pronađeni u njihovom starom mestu boravka u Srebrenici.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ovaj konkretni grafikon ne pravi razliku između etničkih grupa. Ja vas molim da pogledate sada sliku 2(B), na istoj strani, pa da nam kažete šta gledamo ovde?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ovo je etnički sastav glasača koji su poreklom iz Srebrenice. Po mestu gde su registrovani da glasaju imamo dva grafikona. Levi pokazuje etnički sastav onih koji su pronađeni u Srebrenici 1991. godine sa mestom boravka u Srebrenici 1991. godine, desni grafikon pokazuje sastav onih koji su pronađeni na drugim mestima, a ne u Srebrenici posle rata.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kakav je procentualno bio etnički sastav onih koji su ostali do 1997. i 1998. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Molim vas ponovite pitanje.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ovaj levi grafikon, šta pokazuje u vezi sa etničkim sastavom onih koji su ostali u Srebrenici?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: 97 posto, otprilike 97 posto njih su srpske nacionalnosti.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A šta pokazuje desni grafikon u vezi sa etničkim sastavom onih koji su napustili Srebrenicu?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Tu dominiraju Muslimani, približno 91 posto su bili Muslimani.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I, na kraju, ako mogu da vas zamolim da pogledate grafikon 2(C) na 171 strani vašeg izveštaja, možete li da nam opišete šta pokazuju ovi grafikoni?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ovde se pokazuje svaka etnička grupa pojedinačno. Za svaku etničku grupu mi pokazujemo procenat, dve grupe procenta. Jedna se tiče onih koji su postali interno raseljena lica ili izbeglice, to je svetliji deo, a drugi je procenat onih koji su ostali tamo gde su živeli, dakle ostali su posle rata tamo gde su živeli pre rata. Na primer, za Srbe, približno 20 posto Srba, to je svetliji deo i to su oni koji su bili interno raseljena lica i izbeglice među Srbima. Preostalih približno 80 posto su domaće stanovništvo koje je živelo u Srebrenici 1991. godine i takođe je 1997. godine živelo u Srebrenici.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam ukratko kažete šta ste ustanovili za ostale etničke grupe?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Za muslimansko stanovništvo vidimo da je procenat interno raseljenih lica i izbeglica približno 100 posto u našem grafikonu. Za Hrvate, odnosno ovo jednostavno znači da su svi Muslimani ovde, gotovo svi u toj grupi postali su izbeglice ili raseljena lica. Kada je reč o Hrvatima, procenat interno raseljenih lica ili izbeglica je približno 47 posto, a ostalo, 53 posto su lica koja nisu raseljena, koja nisu izbeglice. Za "ostale" procenat interno raseljenih lica i izbeglica je 67 posto.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Time se završavaju sva pitanja koja sam hteo da vam postavim konkretno o Srebrenici. Da li je od vas zatraženo da pogledate i 6 ostalih opština, isto tako detaljno?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, mi smo u stvari pogledali opštine koje su locirane na istočnoj granici Bosne sa Srbijom i te opštine su obuhvatile Bijeljino, Bratunac, naravno Srebrenicu, Višegrad, Brčko, Foču i Zvornik.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pre nego vas zamolim da nam kažete ukratko šta ste ustanovili za sve ove opštine, možete li da objasnite Pretresnom veću fenomen gde su, prema Dejtonskom sporazumu (Dayton Accord), tri od

ovih opština podeljene između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske i one su u stvari došle usred granice koja deli ova dva entiteta, tako da su ovo podeljene opštine.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, Dejtonski mirovni sporazum je u stvari definisao jedan broj opština koje su podeljene između dva politička entiteta i u našoj studiji te i takve opštine su uključene. To su Brčko, Foča i Zvornik. Tako da umesto samo jedne opštine kakva je bila pre rata, kao što je Foča, nakon rata, nakon novembra 1995. godine moramo da se bavimo sa dve opštine, dakle onaj deo Foče koji pripada Republici Srpskoj i deo Foče koja pripada Federaciji. To nisu samo ove tri opštine, ima mnogo više podeljenih opština u Bosni i Hercegovini.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Prvo ću da vas zamolim da se pozabavite sa četiri opštine koje nisu bile podeljene Dejtonskim sporazumom. Želim da skrenem vašu pažnju na grafikon 2(A), na strani 190 vašeg izveštaja. Mogu li da vas zamolim da rezimirate ono šta se vidi na ovom grafikonu u skladu sa onim šta ste nam već rekli o Srebrenici?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ovaj grafikon 2(A) pokazuje promene u etničkom sastavu kada se uporedi 1991. godina sa 1997. i 1998. godinom. Mi smo to uradili za svaku etničku grupu. Na ovom grafikonu se vide procenti za svaku etničku grupu, na primer za Srbe 1991. godine, a onda pored toga, procenat Srba u 1997. i 1998. godini. Dakle leva kolona je uvek 1991. godina, a desna 1997. i 1998. godina.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Šta se desilo sa srpskim stanovništvom Bijeljine između 1991. godine i 1997. i 1998. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Procenat Srba u Bijeljini se povećao sa približno 60 posto na približno 91 posto 1997. i 1998. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Muslimansko stanovništvo?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Muslimansko stanovništvo, vidimo pad, značajan pad, sa približno 30 posto na približno 3 posto, a promene za Hrvate i "ostale" su manje značajne.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ako mogu da skrenem vašu pažnju na opštinu Bratunac. Možete li da nam kažete šta ste tu ustanovili?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: To je vrlo slična slika, mada su brojevi različiti. Na primer, za Srbe imamo povećanje sa približno 36 posto na 97 posto, a za

Muslimane pad sa približno 62 posto na gotovo nula posto. I ponovo, kod Hrvata i "ostalnih" se pokazuju manje značajne promene. Već smo govorili o Srebrenici. Višegrad je sledeća opština, poslednja opština na ovom grafikonu. Ponovo vidimo vrlo sličnu situaciju, veliko povećanje srpskog stanovništva i pad, značajan pad muslimanskog stanovništva.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Čini se da u Višegradu nema nikoga ko bi predstavljalo muslimansko stanovništvo 1997. i 1998. godine. Da li to znači da je to stanovništvo zastupljeno sa blizu nula posto?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, upravo tako, takođe je i u Srebrenici i u Bratuncu, brojevi su blizu nula posto.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ako mogu da skrenem vašu pažnju na grafikon 2(B), to su tri opštine koje su bile podeljene Dejtonskim sporazumom. Mogu li da skrenem vašu pažnju prvo na prvu opštinu, a to je opština Brčko?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, opština Brčko, iako je zvanično podeljena, ne smatra se podeljenom na federalni deo i deo RS-a, ali mi smo ipak pokazali deo koji pripada federaciji i deo koji pripada RS-u, jer to je ono šta se u poslednje vreme dešava zvanično u Brčkom. U delu RS slična je situacija koju smo videli u preostale tri opštine, dakle Srebrenici, Bratuncu i Višegradu. Federalni deo Brčkog pokazuje potpuno drugačiju situaciju, drugačiju sliku. U ovom slučaju vidimo pad srpskog stanovništva sa 30 posto na 0,3 posto, dok je muslimansko stanovništvo u federalnom delu Brčkog povećano sa 42 posto, na približno 78 posto. Dakle, ovo je jasna slika kretanja stanovništva do kojeg je došlo u okviru opštine Brčko. Čini se kao da su se Muslimani preselili iz dela Brčkog koji pripada RS u federalni deo Brčkog, a Srbi su se preselili u suprotnom pravcu. To je vrlo čest slučaj u podeljenim opštinama, da je dolazilo do ovakve vrste kretanja.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Mogu li da vas sada zamolim da se pozabavite Fočom?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U Foči, deo koji pripada RS nije različit od uobičajenog obrasca koji se dešava u opštinama RS, dakle povećanje srpskog stanovništva, pad muslimanskog stanovništva, a u federalnom delu je upravo suprotno. Mi vidimo pad srpskog stanovništva sa 30 posto na nula posto, a povećanje muslimanskog stanovništva za približno 69 posto na 99 posto.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I na kraju, Opština Zvornik.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Opština Zvornik je vrlo slična onome šta smo videli u Foči. Deo Zvornika koji pripada RS-u, kao i sve ostale RS opštine o kojima se ovde govorilo, su opštine koje su najviše pogođene. Vidimo u federalnom delu Zvornika pad srpskog stanovništva sa 29 posto na nula posto, povećanje muslimanskog stanovništva sa 70 posto na približno 99 posto.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gledali smo grafikone koji su rezimirali vaše nalaze u vezi sa 7 opština. Mogu li da vas sada zamolim da pogledate na strani 16 vašeg izveštaja tabelu 3(M) i da nam kažete šta mi vidimo na ovoj tabeli?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ovo su brojevi o kojima smo upravo govorili. Kada je reč o grafikonu, ova konkretna tabela uključuje procenite muslimanskog stanovništva 1991. i 1997. i 1998. godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Mogu li da vas zamolim da se usmerimo na promene u procentima Muslimana, dakle desna kolona, to su vaši nalazi u vezi promene u procentima Muslimana između 1991. i 1997 i 1998. godine u ovim opštinama?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ako se koristi ova tabela, lako je doći do procene u ukupnim promenama u muslimanskom stanovništvu između 1991. godine i 1997. i 1998. godine u ovih konkretnih sedam opština. I mi u prvoj koloni imamo podatak za svih sedam opština zajedno, a poslednja kolona pokazuje promene u procentima između 1991. godine i 1997. i 1998. godine, promene među Muslimanima. Dakle, to je procenat promene u broju Muslimana upoređujući 1991. godinu i 1997. i 1998. godinu, a zatim broj koji se navodi na kraju, ovaj podatak 78,9 posto je pad, dakle postoji pad od 78,9 posto.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li to znači da je ukupna promena etničkog sastava stanovništva u ovih sedam opština smanjenje broja stanovnika muslimanske nacionalnosti za 78,9 posto?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste vi uradili sličnu tabelu za srpsko stanovništvo?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pre nego vas pitam šta ste ustanovili u vezi sa srpskim stanovništvom, da li može da se kaže da su korišćeni isti izvori, ista metodologija u proučavanju promena etničkog sastava u vezi sa svim etničkim grupama u ovim opštinama i ti podaci su izneseni u ovim tabelama?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, mi smo analizirali isto sve etničke grupe i analizirali smo ih na osnovu istih izvora za svaku etničku grupu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koja je bila ukupna promena srpskog stanovništva u tih sedam opština na koje ste morali da se usmerite?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja sam dala ukupan broj u prvom stupcu ove kolone gde vidite promenu povećanja od 110 posto, 110,2 posto u srpskom stanovništvu i to važi za sedam opština.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da bismo uštedeli vreme, neću da tražim da komentarišete druge tabele već ću samo da vas pitam da li ste napravili slične tabele za hrvatsko stanovništvo u tim istim opštinama, kao i za grupu "ostali"?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, tako je to su tabele 3(O) i 3(C) za Hrvate.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodo Tabo, da li možemo sada da pogledamo vaše ukupne zaključke za 47 opština koje ste istražili, molim da pogledamo tabelu 2 na strani 12 vašeg izveštaja. U ovoj tabeli stoje apsolutni brojevi i procenti i, molim vas da sada obratimo pažnju na promenu u etničkom sastavu od 1991. godine do 1997. i 1998. godine.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Sada gledamo tabelu 2 i poslednje kolone u tabeli 2 koji pokazuju promenu u procentima između 1991. i 1997. godine za područje koje je pokriveno optužnicom u *Predmetu Milošević*. Prema tome, mi smo sada diskutovali sedam opština zajedno i to je prikazano ovde u ovoj tabeli. Vidimo da je tendencija slična u pogledu promena i kod Srba i Muslimana. Kod Srba vidimo da je došlo do porasta od 35,4 posto, dakle porast u procentu stanovništva Srba u području iz *Predmeta Milošević* je 35,4 posto. Kod Muslimana je došlo do opadanja u veličini od 21 posto, dakle za 21 posto se smanjio procenat Muslimana na ovom području od 1991. godine do 1997. godine, odnosno 1998. godine. U relativnom smislu, ova promena je još značajnija kad je reč o Hrvatima. Kod Hrvata je došlo do opadanja od 62,4 posto, prema tome za toliko se smanjio procenat Hrvata na ovom području pokrivenom optužnicom iz *Predmeta Milošević*. Kod kategorije "ostali", to opadanje iznosi 24,6 posto.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste vi pokušali da unesete na kartu Bosne ove promene u procentima nacionalnog sastava stanovništva?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, jesmo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li se te karte nalaze na tabelama 4(A) i 4(B), na strani 26 vašeg izveštaja?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Časni Sude, dosta je teško razaznati šta stoji na ovim kartama zbog toga što su ovde u ovom izveštaju prikazane umanjeno. Zato smo mi napravili dve uvećane kopije i sad ću zamoliti da se to stavi na grafoskop da bi svedokinja to pogledala. Molim da se stavi prvo karta pod tabulatorom 3. Molim vas da nam prvo pokažete granicu između Republike Srpske i Bosne i Hercegovine u periodu između 1997. i 1998. godine kad ste vi prikupljali podatke za ovu vašu studiju.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Hoćete da pokažemo međuentitetsku granicu?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da, tako je.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Evo, ova linije koju sada pokazujem je takozvana Dejtonska linija koja deli Bosnu i Hercegovinu na dva politička entiteta.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: To je ova plava linija koju ste pokazali?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da. Republika Srpska je ovde, federacija je ovde.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ove opštine koje su označene tamno zelenom bojom, šta to znači u pogledu njihovog nacionalnog sastava?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Pa, možda treba da vam prvo objasnim principe na osnovu kojih smo sastavljali ovu nacionalnu kartu. Kao što sam rekla, koristili smo uvek crvenu boju da označimo Srbe, zelenom bojom smo označavali Muslimane, plavom Hrvate, a sivom kategoriju "ostali". Prema tome, na ovoj karti smo koristili crvenu ili zelenu ili plavu ili sivu boju i to u tamnijoj i svetlijoj verziji. I pored toga smo koristili i kombinaciju boja, recimo na nekim mestima imamo crvenu i zelenu boju i kada se te dve boje pomešaju dobija se braon boja, ima i nekih drugih kombinacija. Hteli smo time da pokažemo apsolutnu većinu etničkih grupa tako što bismo to prikazali svetlom bojom, a tamno crvenom bojom smo pokazivali apsolutnu većinu Srba na

nekoj teritoriji. Apsolutna većina znači više od 50 posto Srba u nekoj konkretnoj opštini. Svetlo crvenom bojom smo označavali relativnu većinu srpskog stanovništva, što znači da Srbi predstavljaju manje od 50 posto stanovništva u toj regiji, ali je njih 5 posto više nego sledeće etničke grupe.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I to se isto odnosi na ona područja koja ste označili svetlo plavom ili tamno plavom ili drugim bojama?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas da se sada dokument pod tabulatorom 4 stavi na grafoskop da svedokinja to vidi. To je karta koja prikazuje 1997. i 1998. godinu. Mogu li da vas zamolim da nam prvo pokažete opštine gde je došlo do značajne promene u odnosu na 1991. godinu u vašem proučavanju 47 opština?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ukoliko na kratko pogledamo prethodnu mapu, to je mapa za 1991. godinu, onda tu vidimo da su opštine u graničnom području blizu istočne granice sa Srbijom imale muslimansku većinu. To su bile opštine Zvornik, Bratunac, Vlasenica, Srebrenica, Višegrad, Rogatica i ovde Goražde, Srpsko Goražde. Pored toga, bilo je niz opština koje su imale mešani nacionalni sastav, kao što je recimo Foča. To je mešani nacionalni sastav sa dve dominantne nacionalne grupe, a to su Muslimani i Srbi, i to su Foča, Milići i Prijedor.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I kako to može da se uporedi sa periodom između 1997. i 1998. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ako sad pogledamo ovu kartu za 1997. i 1998. godinu, vidimo da je prisutna crvena boja ovde na istočnoj granici u Foči, takođe i u Prijedoru, što znači da su sve opštine koje sam malopre pokazala na onoj prethodnoj karti, kao opštine koje su imale priličan broj Muslimana ili su imale apsolutnu većinu Muslimana, posle rata su imale apsolutnu većinu srpskog stanovništva. I to je generalno tako za teritoriju Republike Srpske u *Predmetu Milošević*, jer na toj teritoriji su Srbi dominantna grupa. Na teritoriji Federacije, kao što vidimo, sve opštine imaju ili muslimansku većinu ili hrvatsku većinu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Završili smo sa tom kartom, zahvaljujem se sudskom poslužitelju. Mi smo razmatrali nacionalni sastav u opštinama koje su pokrivene optužnicom u *Predmetu Milošević*. Mogu li sada da vas zamolim

da nam kažete nešto o vašim zaključcima o kretanju stanovništva koje je dovelo do ovih promena u nacionalnom sastavu? Molim vas da pogledamo tabelu 5, na strani 29 vašeg izveštaja.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, to ja sad vidim na ekranu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas da se sada usredsredite na onaj drugi red brojki, to su ljudi koji nisu nađeni na onom mestu boravka gde su se nalazili 1991. godine. Možete li nam ukratko izneti svoje zaključke iz tog područja?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, ovo je zapravo minimalni broj ili najmanji broj interno raseljenih lica koje smo uspeli da ustanovimo u našoj studiji.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Moram da vas prekinem. Kada kažete najmanji broj ili minimalni broj, da li to znači da je to broj koji možda može da bude i veći?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, upravo sam na to i mislila. Dakle za sve nacionalne grupe, u poslednjoj koloni koja je naslovljena sa "svi", imamo cifru od otprilike 400.000 ljudi, dakle 399.973 osobe i to je najmanji broj interno raseljenih lica i izbeglica koje smo uspeli da ustanovimo na teritoriji iz *Predmeta Milošević* u 1997. i 1998. godini. U ostalim kolonama pod naslovom Srbi, Muslimani, Hrvati i ostali, vidimo brojeve interno raseljenih lica i izbeglica za svaku nacionalnu grupu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Koji je najmanji broj Srba koji su napustili svoje mesto boravka iz 1991. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ovde u ovoj tabeli piše da je najmanji broj 115.411 Srba.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A koji je najmanji broj Muslimana?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: 231.830.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I isto za Hrvate.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Njih je 29.581.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A šta je sa "ostalima"?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Njih je 21.151.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas da sada pogledamo tabelu 5(A) sa strane 28 vašeg izveštaja. Molim vas da nam ukratko rezimirate ono šta je prikazano na ovim grafikonima.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ovaj prvi grafikon, žuti grafikon, pokazuje procenat interno raseljenih lica i izbeglica u uzorku posleratnog stanovništva iz *Predmeta Milošević*. Prema tome, u ovom grafikonu vidimo da je bilo 29,5 posto raseljenih lica i izbeglica, a da je, sa druge strane bilo 69,5 posto onih koji su i dalje živeli u onoj istoj opštini gde su živeli i pre rata.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da bismo uštedeli vreme, gospodo Tabo, pitacu vas da li ste vi na isti način ovo prikazali i na kartama?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, jesmo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas onda da pogledamo tabelu 9 koja se vidi pod tabulatorom 5, u dokaznom predmetu 548. Molim vas da nam kažete šta je prikazano na ovoj karti?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ovo je karta koja pokazuje nacionalnu većinu raseljenih lica i izbeglica iz oblasti koju pokriva *Predmet Milošević* u 1997. i 1998. godini. Dakle, ovo je slična karta onima koje smo upravo razmotrili, a koje su se odnosile na ukupno stanovništvo 1997. i 1998 godine.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas, hteo bih da vam postavim jedno hipotetičko pitanje. Ukoliko bi se uzela bilo koja od ovih opština, verovatno bi moglo da se kaže da su ljudi iz svih etničkih grupa bili interno raseljena lica i izbeglice, je li to tačno?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Obično je bilo interno raseljenih lica i izbeglica iz svih nacionalnih zajednica.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Tamnozelenom bojom ovde su prikazane one opštine gde su više od 50 posto interno raseljenih lica i izbeglica bili Muslimani, je li to tačno?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, sve opštine koje su označene zelenom bojom su one u kojima je najviše bilo Muslimana među interno raseljenim licima i izbeglicama i gde su oni predstavljali većinu među interno raseljenim licima i izbeglicama.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Jeste li vi proučavali ovu pojavu i onda to prikazali na kartama pojedinačno za svaku nacionalnu grupu?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, jesmo, i to smo prikazali na grafikonima od 10 do 12, zapravo do 13.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da, i oni se nalaze pod tabulatorima 6, 7, 8 i 9. Ja sada neću da se osvrćem na detalje ovih grafikona već ću da zamolim poslužitelja da stavi tri karte koje su označene brojevima 4(A), 4(B) i grafikon pod brojem 10, a to su zapravo tabulatori 3, 4 i 6. To se sad vidi na grafoskopu. Ja se izvinjavam što ovo nije tehnički bolje izvedeno, ali nismo mogli bolje da uradimo. Želim sada da se osvrnemo na opštine u južnom delu ove karte, a to su Trebinje, Milići, Gacko, Kalinovik, Mostar i Nevesinje. Mi sada iz ovih tabulatora vidimo da ovde nema drastične promene u nacionalnom sastavu između 1991. i 1997. godine. Dakle, to nije prikazano na ovim tabelama.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Koje ste opštine spomenuli?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Trebinje, Milići, Nevesinje, Gacko, Kalinovik i Mostar.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Možda bismo mogli da se usredsredimo samo na jednu opštinu da bismo lakše pratili sve ovo?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pa ono šta sam ja želeo da vas pitam je, da li je 1991. godine u svakoj od ovih opština postojala srpska većina? Je li to tačno?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ne, ne u Foči, tu je postojao mešan nacionalni sastav. U Kalinoviku i Gackom zaista jeste postojala srpska većina 1991. godine. Ovo su dve karte koje prikazuju nacionalnu većinu, ova za 1991. godinu, a ova za 1997. godinu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ne, ostavljajući po strani Foču, da se sada usredsredimo na ove druge opštine koje su bile crvene 1991. godine, a ostale su crvene i 1997. godine. A ove druge opštine koje su prikazane pod tabulatorom 6, tabela 10, vidimo da su sve opštine zelene. Dakle, u čemu je značaj toga što su ove opštine označene crveno na ovoj karti gde su prikazana interno raseljena lica i izbeglice?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ova karta pokazuje procenat interno raseljenih lica i izbeglica među Muslimanima sa jedne određene teritorije i treba je tumačiti zajedno sa ove druge dve mape. Dakle, recimo Gacko, gde su Srbi dominirali 1991. godine, oni su ostali dominantna grupa i 1997. godine.

Dakle, nije se promenila nacionalna većina, Srbi su i dalje ostali u većini. Ali to ne znači da nije bilo interno raseljenih lica i izbeglica iz ove konkretne opštine. Muslimani su definitivno bili jedni od onih koji su postali interno raseljena lica i izbeglice iz Gacka.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A šta je označeno tamno zelenom bojom?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: To označuje Muslimane koji su posle rata imali status interno raseljenih lica i izbeglica i tu vidimo da je njih bilo jako puno, njih je bilo 80 posto. Dakle, 80 posto Muslimana iz Gacka 1991. godine, koje smo našli u biračkim spiskovima 1997. i 1998. godine više nije živelo u Gacku već u drugim opštinama u Bosni ili van Bosne. I to je prikazano na ovoj karti.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ja sam time završio sa svim pitanjima koje sam želeo da vam postavim vezano za vaš prvi izveštaj o Bosni uopšteno. A sada bih želeo da se osvrnemo na vaše izveštaje u Sarajevu i to tako što ćemo da pogledamo dokumente pod tabulatorom 10, 11 i 12 iz dokaznog predmeta 548. Molim sudskog poslužitelja da nam pomogne. Hoćete li molim vas da potvrdite da se radi o izveštajima koji predstavljaju demografske promene u Sarajevu i da ste vi bili glavni autor tih izveštaja? Dakle, to je tabulator 10, 11 i 12.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, ovo je prvi sarajevski izveštaj koji nosi naslov "Ljudski gubici tokom opsade Sarajeva od 10. septembra 1992. do 10. avgusta 1994. godine" (Population Losses in the Siege of Sarajevo 10 September 1992 to 10 August 1994).

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da, to je dokazni predmet pod tabulatorom 10. A sad da vidimo šta se nalazi pod tabulatorom 11.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ovo je drugi sarajevski izveštaj, ovo je zapravo adendum sarajevskom izveštaju koji je sastavljen na zahtev Tužilaštva iz *Predmeta Galić*.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I, konačno, dokument pod tabulatorom 12.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ovo je treći sarajevski izveštaj koji smo sastavili u avgustu ove godine i to konkretno za *Predmet Milošević*. I danas ćemo da prodiskutujemo ovaj izveštaj.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U redu. Sada vas molim da pogledamo ovaj prvi sarajevski izveštaj pod tabulatorom 10 koji ste vi sastavili. Mogu li ponovo da vas zamolim da se pridržavamo istog postupka kao i u prvom izveštaju koji smo analizirali. Opišite nam, molim vas, prvo izvore podataka koje ste koristili prilikom sastavljanja ovog izveštaja.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Pre nego što kažem nešto o izvorima, želela bih da kažem da se ovde radi o kompletno drugačijem izveštaju sa kompletno drugačijom temom. Mi ovde nismo razmatrali nacionalni sastav i interno raseljena lica i izbeglice. Cilj ovog izveštaja je bio da se proceni broj ljudi koji su poginuli tokom opsade Sarajeva, a to je bilo pokriveno optužnicom protiv generala Galića. Dakle, naša tema je bila ovde da procenimo ljudske gubitke tokom opsade. Postoji nekoliko izvora koji se u ovačkoj studiji mogu neposredno koristiti, ali bilo je teško pronaći izvor koji bi pokrio tačno ono područje koje se spominje u optužnici. Teritorija pokrivena optužnicom u *Predmetu Galić* je bila Sarajevo koje se nalazilo uokvireno frontom, linijom fronta u raznim periodima opsade.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste vi našli neki izvor koji biste smatrali poverljivim za vaša statistička istraživanja?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, jesmo, to je bila jedna anketa porodičnih domaćinstava koja je bila sprovedena u Sarajevu 1994. godine, dakle tokom opsade i ova anketa domaćinstava u Sarajevu je bila upravo ono šta se zahtevalo u *Predmetu Galić*. Prema tome, koristili smo taj izvor, ali to nije jedini razlog što smo koristili taj izvor, bilo je mnogo drugih razloga zbog kojih je ovaj izvor upravo odgovarao našim potrebama.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Vi ste koristili anketu tom prilikom. Koliko je tom prilikom otprilike bilo anketiranih domaćinstava u ovoj studiji?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ova anketa je trebala da bude jedna kompletna anketa svih domaćinstava na teritoriji koja je bila uokvirena linijom fronta i pokrivala je otprilike 85.000 domaćinstava koji su živeli na toj teritoriji sredinom 1994. godine. I ukoliko uzmemo prosečan broj članova domaćinstva u svakom domaćinstvu, doći ćemo do cifre od 340.000 stanovnika, dakle to je uzorak koji smo mi proučavali u našem sarajevskom izveštaju u *Predmetu Galić*.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li bi bilo prikladno da se kaže da ste koristili podatke o ubijenim i ranjenim tokom tog vremena?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, upravo smo to radili, mi nemamo ceo taj materijal na kompjuteru, to je suviše skupo i suviše opširno, ali koristili smo podatke o ubijenima, onima koji su umrli prirodnom smrću i onima koji su bili ranjeni u otprilike 40.000 incidenata. Dakle, to je sve ono šta smo mi pokrivali.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas sada da se osvrnemo na tabelu 2 koja se nalazi na strani 4 vašeg izveštaja i molim vas da nam ukratko kažete šta ste ovde ustanovili?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ovo je prikaz statističke ankete. Kao što sam već rekla, mi smo otprilike stavili na kompjuter 40.000 anketa gde su prijavljeni slučajevi ranjavanja i smrti i onda smo ustanovili varijable, napravili smo jednu bazu podataka, eliminisali smo duplikate, bilo je otprilike 3.000 duplih podataka i na kraju smo imali 37.057 opisanih događaja smrti prirodne i nasilne smrti i ranjavanja. Dakle, ovo je bila naša baza podataka.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dakle, ovde se ne pravi razlika između onih koji su ubijeni kao borci i onih koji su bili civili?

SVEDOK SABO – ODGOVOR: Tabela ne pravi tu razliku, ali mi smo generalno mogli da napravimo razliku između boraca i civila.

TUŽILAC GRUM - PITANJE: Sada, molim vas, da pogledamo tabelu na strani 3 tog istog izveštaja. Da li u ovoj tabeli pravite razliku između onih koji su bili ranjeni usled učestvovanja u borbi i onih koji su bili ubijeni i ranjeni kao civili? To se nalazi na strani 3, tabela 1.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da. Tabela 1 koja počinje na strani 3 se nastavlja na strani 4 i tu su prikazani statistički podaci koji su dobijeni tokom te ankete. U jednom delu mi dajemo ukupan broj i ne pravimo razliku između vojnika i civila. Na strani 4 prikazujemo brojeve koji se tiču civila.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da, i mi sada vidimo to na ekranu, prema tome hajde da se na to sada osvrnemo malo detaljnije. Molim vas da vi sada opišete šta ste mogli da ustanovite u vezi sa civilima koji su ubijeni i ranjeni tokom tog vremenskog perioda koji ste vi proučavali.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ukupan broj ubijenih civila je bio 1.399, a broj ranjenih civila je bio 5.093.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas da nam sada kažete kako se to deli u odnosu na uzrast žrtava?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: To se ovde vidi na tabeli, ja ću sada samo da se osvrnem na decu i na starije. Vidimo da je bilo 267 žrtava među decom uzrasta do 17 godina i bilo je 83 žrtve među starijima, dakle među onima koji su u kategoriji iznad 70 godina. Što se tiče ranjenih, ranjene dece je bilo 1.150, a ranjenih starijih osoba je bilo 172.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U anketama koje su bile urađene među domaćinstvima u Sarajevu, da li su ljudima postavljana pitanja kako je došlo do smrti ili ranjavanja?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, pošto je postojala ta rubrika ubijeni i ranjeni, onda je tu registrovan i uzrok.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Jeste li vi proučavali te cifre?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, jesmo. Mi smo to obradili i pripremili smo jedan standardan način izveštavanja o uzrocima smrti i ranjavanja i ovde smo prikazali ove šire kategorije uzroka. Prva kategorija je bilo granatiranje, druga je bila snajperska vatra, treće je bilo drugo oružje i poslednja kategorija je bila ostala stradanja. Dakle, svi ovi uzroci su definitivno uzrokovani ratom i pošto su bili prijavljeni ti uzroci, onda smo mi to mogli da uključimo u svaki konkretan slučaj koji smo pokrili našom studijom. Dakle, 932 osobe je poginulo usled granatiranja, 253 usled snajperske vatre, 101 osoba je poginula usled drugog vatrenog oružja, a 113 je bilo žrtva ostalih uzroka rata.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Mogu li sada da skrenem vašu pažnju na sliku 1 koja se može naći na stani 26 vašeg izveštaja, to je ponovo tabulator 10. Da li se ovde vidi odnos između stradanja civila i onih koji su učestvovali u borbama tokom opsade Sarajeva u periodu koji ste vi proučavali?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mi vidimo na ovom grafikonu ukupan broj nastradalih koji je onda prvo podeljen po polu. U levom delu vidimo muškarce, u desnom žene. Takođe vidimo starosnu dob poginulih muškaraca na levoj i poginulih žena na desnoj strani. Boje, zelena boja je korišćena da se prikažu vojnici, dakle vojna lica, ljudi koji su učestvovali u borbi, a svetlo plava boja prikazuje civile. Takođe smo imali manji broj žrtava nepoznatog statusa, nismo znali da li su bili vojnici ili civili, oni su bili prikazani sivom bojom i vidimo da ih ima vrlo malo na ovom grafikonu. Zaključak je da, ka-

da se pogleda ovaj grafikon, velika većina poginulih u delu opsade kojim se bavi *Predmet Galić* su bili vojnici i to se vidi u ovoj zelenoj boji. Ti vojnici su bili različite starosne dobi, većina od 18 ili 19 godina do približno 60 godina. Kada je reč o civilima, nema razlike u odnosu na civile muškarce i civile žene koji su ubijeni, koji su poginuli i tu su različite starosne dobi. Za žene je prilično jasno da je to starosna dob od približno 20 do 60 godina.

SUDIJA MEJ: Gospodine Grum, vreme je za pauzu kada bude zgodan trenutak.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Hteo sam samo da postavim još jedno pitanje. Ovaj izveštaj je vremenski ograničen na vremenski period od 10. septembra 1992. do 10. avgusta 1994. godine, je li tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Nakon pauze ću da vas zamolim da govorimo o vašem završnom izveštaju koji se bavi jednim širim vremenskim periodom.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U redu.

SUDIJA MEJ: Gospođo Tabo, sada ćemo da napravimo pauzu od 20 minuta. Molim vas da imate na umu da tokom te pauze ni sa kim ne razgovarate o svom svedočenju sve dok se ono ne završi, a to uključuje i predstavnike Tužilaštva. Sada ćemo da napravimo pauzu.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite gospodine Kej.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Ja sam ustao da bih pokrenuo pitanje na koje mi je skrenuta pažnja i mislim da Pretresno veće treba da zna o čemu je reč. Gospodin Milošević se ne oseća dobro jutros i ja sam dobio informaciju da je njegov pritisak jutros 160 sa 110 i mislim da je to jako visok pritisak. To nije nešto u vezi s čim bih ja samo sedeo pasivno i ne bih ništa uradio jer ja mislim da je to pitanje sa kojim Pretresno veće treba da bude upoznato. I zato to pokrećem u ovoj fazi, jer možda nije u njegovom interesu da danas ipak nastavljamo sa radom.

SUDIJA MEJ: Od koga ste dobili tu informaciju?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Od gospodina Tomanovića, jednog od njegovih saradnika sa kojim sam razgovarao napolju.

SUDIJA MEJ: A ne od lekara?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Mislim da je jutros proveren krvni pritisak i to je ono šta je meni rečeno. Mislim da je to uradila bolničarka koja je u ovoj zgradi.

SUDIJA MEJ: Ali niste dobili nikakav lekarski izveštaj? Mi nemamo nikav lekarski izveštaj u vezi sa tim. Ovo suđenje se stalno opstruira. Gospodine Miloševiću, raspravljamo o vašem zdravlju. Kako se osećate?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, sada kad ste napravili pauzu, sestra je došla i izmerila mi taj pritisak o kome govori gospodin Kej, sada u pauzi. Ja nisam tražio da ona dođe, nisam tražio da mi se meri pritisak, jednostavno, ona je došla u pauzi i izmerila mi pritisak. To su samo činjenice i ništa drugo. Dakle, nisam tražio da se prekine niti sam tražio da mi se meri pritisak. Ona je sama došla, verovatno je neko poslao.

SUDIJA MEJ: Hvala vam. Molim da priđe sudski savetnik.

(Pretrsko veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Moje kolege su zabrinute zbog vašeg zdravlja. Mi ćemo da saslušamo kraj glavno ispitivanje, a onda ćemo da prekinemo sa radom i da posavetujemo šta dalje. Izvolite, gospodine Grum.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospođo Tabo, molim vas pogledajte sada tabulator 12, dokaznog predmeta 548. To je izveštaj koji nosi naslov "Broj ubijenih u toku opsade Sarajeva od aprila 1992. godine do decembra 1995. godine, studija smrtnosti na osnovu osam velikih izvora" (Death Toll in the Siege of Sarajevo, April 1992 to December 1995, A Study of Mortality Based on Eight Large Data Sources) i to se odnosi na ljudske gubitke od aprila 1992. godine do decembra 1995. godine i to je istraživanje smrtnosti zasnovano na osam velikih izvora. Možete li da nam objasnite u čemu je razlika između ovog izveštaja i izveštaja o kojima smo ranije govorili?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Pa ovaj treći izveštaj pokriva šire područje od onog takozvanog prvog izveštaja o Sarajevu o kome smo upravo razgovarali i koji je napravljen za *Predmet Galić*. U ovom trećem izveštaju o ljudskim gubicima mi smo prezentovali procenu broja žrtava tokom opsade Sarajeva od aprila 1992. godine do decembra 1995. godine, a takođe ovaj izveštaj pokriva i širu teritoriju. Mi smo procenili žrtve za područje šest celih opština i to opština u celini, dok se u *Predmetu Galić* izveštaj odnosio samo na teritorije koje su uz liniju fronta. Takođe se odnosio na istih šest opština, ali je uziman deo tih opština, a ne opštine u celini.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ovde su u celosti opisani izvori na koje ste se oslanjali u svom izveštaju. Možete li da nam navedete te izvore?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: To ću da uradim, ali dozvolite da završim ono šta sam počela da govorim o opštinama. Opštine koje su uključene u ovom istraživanju su sledeće: Centar, Novi Grad, Stari Grad, Novo Sarajevo, Ilidža i Vogošća. Što se tiče izvora koje smo koristili za treći izveštaj o Sarajevu, koristili smo nekoliko izvora zajedno, ne jedan pojedinačni izvor kao što smo radili u *Predmetu Galić*. Koristili smo bazu podataka o mortalitetu koja se naziva "FIS", to je Federalni institut za statistiku, to je baza podataka koju je napravio Federalni institut za statistiku, Savezni zavod za statistiku na osnovu njihove dokumentacije sa teritorije Federacije Bosne i Hercegovine i pokriva period celog sukoba.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sledeći?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Sledeći je spisak nestalih lica u Bosni i Hercegovini koji je napravio Međunarodni komitet crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross) i Lekari za ljudska prava (Physicians for Human Rights), to je često korišćen izvor i to je, uglavnom, najbolji izvor za nestala lica ili za lica za koja se smatra da su mrtva.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ko je sledeći?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Sledeća je baza podataka koju je ustanovila jedna nevladina organizacija, "Muslimani protiv genocida", i ponovo pokriva celu zemlju za celi period sukoba. Zatim ide anketa o domaćinstvima u Sarajevu, ista ona koju smo koristili za izveštaj u *Predmetu Galić*. Sledeća je spisak mrtvih, preminulih iz Bakije, iz najstarije muslimanske mrtvačnice u gradu, to je mrtvačnica na Bakijama, i to pokriva, ponovo, ceo period sukoba i urbani deo teritorije Sarajeva. To je praktično onaj deo koji je unutar linija

sukoba. Pored toga smo koristili tri spiska poginulih vojnika, to su zvanični podaci o poginulim vojnicima, to su vojnici koji su poginuli u bosanskom ratu, i pokriva se celi period sukoba i cela teritorija Bosne i Hercegovine. Važno je da se primeti da je to spisak poginulih vojnika koji su nam dostavila Ministarstva odbrane iz Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, a spisak o mortalitetu Federalnog instituta za statistiku je zvanična evidencija poginulih i umrlih u toku sukoba u Bosni i Hercegovini.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ova poslednja tri izvora, spisak poginulih vojnika vam je omogućio da napravite razliku između poginulih civila i poginulih boraca?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ovo su samo smrtni slučajevi, odnosno poginuli borci, vojnici, tako da je ovo potpuna informacija o poginulim vojnicima tokom rata u Bosni. Mi smo koristili ove podatke, nakon upoređivanja, naravno, tako da bismo mogli da napravimo razliku i da označimo poginule vojnike i napravimo razliku poginulih vojnika i civila.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li da nam ukratko opišete kakvu ste metodologiju primenjivali u ovom završnom izveštaju?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Vrlo je važno, kada se procenjuje mortalitet izazvan sukobom, da se koristi više od jednog izvora, jer nema izvora koji bi bio potpun i koji bi bio savršen. Svi su izvori nepotpuni i nedovoljni i kada se svi ti izvori uzmu zajedno, mnogo je veća šansa da se dođe do jednog razumnog broja žrtava nego da se osloni na jedan izvor. Tako smo mi koristili dovoljno izvora da bismo uporedili ove izvore, da bi eliminisali duplikate i da bismo napravili spisak jedinstveno zabeleženih žrtava u vreme opsade Sarajeva i da bismo taj broj prezentirali kao broj žrtava tokom opsade.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I da li ste vi mogli da kombinujete ove izvore prilikom analize koju ste napravili i da li ste došli do rezultata, odnosno da li ste došli do jednog pouzdanog izvora informacija koji bi istovremeno bio i sveobuhvatan za ovu studiju?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mi smo bili u stanju da dođemo do tog cilja. Prvo smo procenili svaki izvor pojedinačno, radili na njemu, očistili njegovu strukturu, eliminisali duplikate unutar svakog izvora, zatim smo uporedili izvore i onda smo njih uporedili sa popisom stanovništva. I tada smo koristili iste principe koje smo koristili kada smo upoređivali podatke u vezi sa interno raseljenim licima i izbeglicama u odnosu na popis stanovništva.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ovaj izveštaj, to je tabulator 2, dokaznog predmeta 540, mogu li da skrenem vašu pažnju na tabele 1(A), 1(B) koje se nalaze na strani 2 vašeg izveštaja. Mogu li da vas zamolim da nam ukratko objasnite vaše nalaze?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Tabela 1(A) daje brojeve povezanih podataka, dakle upoređenih i povezanih podataka koji su povezani sa popisom ili sparni sa popisom i to onih podataka koji su jedinstveni u svakom od njih i odnose se na opsadu Sarajeva u šest opština u periodu od 1992. godine do 1995. godine. Dakle, ovde je reč samo o onim podacima kod kojih je uspostavljena veza, a to znači da je jedan broj podataka ostavljen po strani, da nije uključen u ovu tabelu, jer nismo bili u mogućnosti da uporedimo sve podatke jer se vidi da je prosek upoređivanja bio 76,6 posto, dakle izgubljeno je otprilike 23,4 posto informacija koje nisu upoređene. U tabelama 1(A) i 1(B) vidimo četiri kategorije poginulih koje su navedene, i vidimo vojnike i imamo tri kategorije civila. Najznačajnija u našoj kategoriji su civili čija je smrt izazvana ratom, dakle to su oni smrtni slučajevi za koje smo mi bili najviše zainteresovani. Zatim, sledeće su druge dve kategorije civila, civili gde smrtni slučaj nije bio vezan za rat, mogao je da bude prirodna smrt izazvana bolešću ili staroću, i četvrta su civili sa ostalim smrtnim slučajevima, gde mi nismo znali tačno koji je bio uzrok smrti i nismo imali mogućnosti da to odredimo, da znamo da li to ima veze sa sukobom ili ne.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Mogu li sada da skrenem vašu pažnju na podatak u vezi poginulih civila, onih čija je smrt izazvana ratom, dakle broj je 4.015. Možete li da nam objasnite taj podatak u odnosu na isti podatak koji se nalazi u tabeli 1(B), 4.954?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ovaj broj je minimalni broj, dakle najmanji broj žrtava do kojeg se došlo na osnovu upoređivanja podataka. Mi smo izgubili otprilike 23 posto podataka, a drugi broj 4.954 je ispravljeni broj do kojeg smo došli povećavanjem ovog broja 4.015 za 23,4 posto, dakle da bismo kompenzirali one izgubljene podatke koje i dalje imamo u svojim izvorima, i koje nismo uspeli da ih uporedimo, pa nismo mogli da ih uključimo u tabelu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada bih vas zamolio da kažete Pretresnom veću kako treba da koristi prvi izveštaj o Sarajevu zajedno sa ovim izveštajem? Moje pitanje je da li je broj žrtava u prvom izveštaju koji je podnesen u *Pred-*

metu Galić odražen ovde u ovoj tabeli 1(A), u ovom dokaznom predmetu i u tabeli 1(B)?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Broj civilnih žrtava u prvom izveštaju koji je podnesen u *Predmetu Galić* je, naravno, uključen u tabele 1(A) i 1(B), to je 1.399 smrtnih slučajeva ako se sećate, dakle 4.015 smrtnih slučajeva obuhvataju i tih 1.400 mrtvih koji se pominju u drugom izveštaju. I naravno, broj 4.954 takođe uključuje broj koji je naveden u prvom velikom izveštaju podnesenom u *Predmetu Galić*. Dakle, ova dva izveštaja treba pročitati zajedno. Veliki izveštaj o *Predmetu Galić* je u stvari studija koja se pokazuje kako se došlo do tog broja žrtava izazvanih ratom. To je jedno potpuno istraživanje i tu su navedeni svi osnovi tog istraživanja i došlo se do određenih brojeva koji imaju veze sa optužnicom u *Predmetu Galić*. Međutim to nije dovoljno da bi se prezentovao broj, jer je to zasnovano na jednom izvoru, i na jednom delu sukoba. Mi smo napravili treći izveštaj o Sarajevu koji nudi potpunije statističke podatke i ovi brojevi koji se pojavljuju u tabelama 1(A) i 1(B) su brojevi, posebno broj u tabeli 1(B), 4.954, to je dakle skoro 5.000 smrtnih slučajeva izazvanih ratom među civilima, to je broj koji više odražava realnost.

TUŽILAC GRUM: Hvala lepo, nemam više pitanja.

SUDIJA MEJ: Sada ćemo da razmotrimo našu situaciju. Dobili smo obaveštenje od bolničarke u kojoj se objašnjava njeno mišljenje.

(Pretrsko veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Dobili smo odgovor, gospodine Miloševiću, u vezi sa vašim zdravstvenim stanjem. Taj pregled je jedna rutinska stvar koji obavlja bolničarka ovde i mišljenje koje smo dobili je da vi možete da nastavite sa radom, smatra se da ovaj pritisak nije opasan, ali mi ćemo da zatražimo da dođe i lekar i da vas pregleda da bismo bili sigurni da ćete biti dobro posle podne. Sada možete da počnete sa unakrsnim ispitivanjem.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospođo Tabo, vi ste dali naziv vašem radu "Interno raseljena lica i izbeglice iz 47 opština od 1991. godine do 1997. i 1998. godine" (Ethnic Composition, Internally Displaced Persons

and Refugees from 47 Municipalities from 1991 to 1997). Da li je tačno da vi niste imali podatke od marta 1991. do decembra 1995. godine, to jest do kraja rata i zato niste imali izvore jer oni ne postoje, je l' tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja sam imala podatke iz marta 1991. godine, i to je popis, a koliko je meni poznato, rat u Bosni je završen krajem 1995. godine, a ne u decembru 1999. Tako da sam imala izvore i za period posle rata, a to je popis birača, šta je moglo da bude korišteno za analiziranje promena u sastavu stanovništva, etničkom sastavu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Možda nije dobar prevod. Ja kažem dakle od marta 1991. do decembra 1995. godine, a ne 1999. godine, to jest do kraja rata vi niste imali izvore, jer oni ne postoje, je l' tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Za ratni period između 1991. i 1995. godine nisam imala izvore da bih mogla da analiziram promene do kojih je došlo u međuvremenu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa upravo o tome govorim, jer vi na strani 5 kažete: "Za period od marta 1991. do decembra 1995. godine ne posedujemo izvore koji bi mogli da se koriste za kompleksne analize kao što su one koje se razmatraju u ovom izveštaju", tačka. Takvi izvori ne postoje, je li tako?

sekretar: Gospodine Miloševiću, prevodioci mole da se malo približite mikrofONU.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Takvi izvori ne postoje?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, to je tačno. To sam napisala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dalje, vi ste radili analize sedam opština, a ne 47 kako stoji u naslovu je l' tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: To nije tačno. Ja sam radila analize 47 opština, a pored toga sam uzela sedam opština koje su uzete kao studija slučaja. Sedam opština su deo tih 47 opština koje se odnose na područje pokriveno optužnicom u *Predmetu Milošević*.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa vi na strani 17 i kažete, u odeljku 22, "nastavljamo sa razmatranjem promena u etničkom sastavu tako što ćemo se usredsrediti na sedam odabranih opština u *Predmetu Milošević*". To je no-

vo otkriće ove suprotne strane. Te opštine su Bijeljina, Bratunac, Brčko, Foča, Srebrenica, Višegrad i Zvornik.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mogu samo da ponovim ono šta sam rekla. Ja sam pručavala svih 47 opština, i sedam opština Bijeljina, Bratunac, Brčko, Foča, Srebrenica, Višegrad i Zvornik su samo deo tih 47 opština. To je podgrupa opština koje sam htela da konkretnije pokažem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, molim vas, odgovorite mi na pitanje, meni je zaista to potpuno nejasno. Kako ste izabrali ...

SUDIJA MEJ: U trenutku mi se činilo da ćete da ponovite svoje pitanje, ali ako ćete da postavite drugo pitanje, različito pitanje, kako ste odabrali ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je nešto drugo, gospodine Mej (May). Kako ste odabrali baš tih sedam opština? Ako ste hteli uzorak migracije i progona, zašto niste uzeli na primer najveće gradove u Bosni i Hercegovini nego ovih sedam opština? Na primer, u Sarajevu vam je bilo 185.000 Srba. A 1995. godine sami znate šta je ostalo. Kako ste odabrali tih sedam opština?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Te opštine se smatraju predstavnicima najpogođenijih opština u području pokrivenom optužnicom u *Predmetu Milošević* i odabrane su na osnovu promene u etničkom sastavu i to procentualne promene u etničkom sastavu u opštinama u periodu od 1991. godine do 1997. i 1998. godine. One predstavljaju u stvari najveću promenu u etničkom sastavu i to je samo predstavljanje, prikaz, nisu sve one imale najviši stepen promene.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, one predstavljaju najveće promene u etničkom sastavu? U celoj Bosni i Hercegovini, je l' tako, gospođo Tabo?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U području pokrivenom *Predmetom Milošević*, a ne u celoj zemlji. Međutim, ako bismo pogledali celu zemlju još uvek bi ove opštine pripadale grupi opština koje su bile najviše pogođene. Ali tema našeg izveštaja je bilo područje koje je pokriveno optužnicom u *Predmetu Milošević*. Dakle, 47 opština.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači te opštine je odabrala ekipa gospodina Gruma, je l' tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U određenom stepenu mi smo raspravljali o tom odabiru, mislim da je takođe bilo i drugih razloga da se u našem izveštaju razmatraju ove opštine, ali govoreći demografski bez bilo kakvih problema sam uključila ove opštine kao odabrane opštine na kojima može da se radi analiza zbog promena u etničkom sastavu stanovništva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pošto ste vi radili celu Bosnu i Hercegovinu, pretpostavljam, gospođo Tabo, kakva bi slika bila da ste, na primer uzeli opštine Grahovo, Drvar, Glamoč, Perovac, to su opštine, evo Grahovo, Drvar, preko 99 posto srpskog stanovništva pre rata, a posle 1995. godine nije ostao niko. Kako bi tu bili vaši zaključci, šta bi se tu događalo?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja bih želela da skrenem vašu pažnju da sam pokazala broj opština u području u *Predmetu Milošević* gde je srpsko stanovništvo u periodu od 1991. godine do 1997. godina značajno smanjeno u broju. Tako da nije tačno da sam ja u svom izveštaju izbegavala da dam podatke o promenama u srpskom stanovništvu, ali područje u *Predmetu Milošević* se sastoji uglavnom iz opština iz Republike Srpske, a u većini tih opština su dominirali Srbi 1991. godine i ostali su da dominiraju i 1997. godine u mnogim od tih opština. Dakle, vi tražite od mene da proučavam opštine koje su se nalazile u Federaciji, a u kojima je možda bila srpska većina 1991. godine, a 1997. i 1998. godine su postale opštine u kojima su dominirali Muslimani. One nisu deo u *Predmetu Milošević*, zašto bih ja dakle proučavala te opštine?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Razumem. Dakle, sa stanovišta demografije kao nauke o stanovništvu, vi dakle sužavate svoj fokus na nekoliko opština koje vam je dalo ovo takozvano Tužilaštvo, je l' tako? Je l' vam se to čini kao ispravan naučni prilaz za izvlačenje zaključaka?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja sam zaista proučavala 47 opština koje mi je zadalo Tužilaštvo, ja sam to i rekla na početku svog svedočenja i meni ne smeta to što smo napravili izveštaj za ovaj konkretan Predmet, *Predmet Milošević*. Da se od mene zahtevalo da napravim izveštaj za celu Bosnu i Hercegovinu, za celu zemlju, ja bih to i uradila. To nema nikakve veze sa naučnim ili nenaučnim pristupom koji sam ja koristila u svom radu. Ovaj izveštaj koji pokriva 47 opština je bio potreban za ovaj predmet, ja sam to uradila i danas o tome raspravljamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa u tome i jeste stvar jer, kao što znate, ako se iz celine izvadi jedan segment, pa se samo on posmatra, onda se gubi slika o realnosti celine. Je li tako ili nije, gospođo Tabo?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Radi se o tome da je širi kontekst uvek koristan da bi se pravila poređenja. Mi smo uradili jedan manji broj poređenja cifara za Bosnu i Hercegovinu, dakle jedan limitiran broj poređenja, i ja ne mislim da smo usled ograničenog broja poređenja mi doveli u pitanje validnost celog izveštaja. Prema tome, ukoliko nešto drugo bude potrebno, ja sam spremna da priprelim analizu i bilo koja druga poređenja koja se od mene zahtevaju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je sporno, pošto se vi ovde bavite ciframa, prema zvaničnim podacima, prema popisu od 1991. godine popisano je u Bosni i Hercegovini 1.905.274 stanovnika muslimanske nacionalnosti. A pored toga među kategorijom Jugoslovena u Bosni i Hercegovini je bilo 239.857. E sada, gospođo Tabo, da li je sporno da je u sedam navedenih opština živelo 12 posto ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Mislim da svedokinja treba da odgovara na ova pitanja jedno po jedno. Prva tvrdnja se odnosi na cifre iz popisa stanovništva 1991. godine. Možete li da nam kažete nešto o tome?

SVEDOK TABO: Ja nemam sada kod sebe izveštaj iz tog popisa stanovništva, on se nalazi kod mene u kancelariji tako da možemo da proverimo. Verovatno da gospodin Milošević navodi ispravne cifre, ali ja to ne mogu da potvrdim sa stopostotnom sigurnošću, jer nemam trenutno pred sobom te podatke.

SUDIJA MEJ: U redu, nastavite, gospodine Miloševiću, i postavite pitanje koje se tiče tih sedam opština.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospođo Tabo, ali samo da vas pitam, a kojom se vrstom demografije vi bavite?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U ovom trenutku radim za Tužilaštvo i bavim se procenama demografskih posledica konflikta u bivšoj Jugoslaviji, naročito u Bosni i u Hrvatskoj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pre nego što ste postali ekspert za Hag (The Hague) za demografska pitanja, vi ste objavili više naučnih monografija i radova, učestvovali ste u više naučnih projekata i skupova, pa mi recite koju demografsku oblast ste u tim radovima najčešće tretirali?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Bavila sam se analizom smrtnosti i moje glavno područje istraživačkog rada je bila izrada modela i predviđanje smrtnosti po uzroku smrti u evropskim zemljama, u Holandiji (Holland), gde sam došla nedavno, kao i u drugim zemljama Evrope, uključujući i zemlje centralnog evropskog regiona kao što su Poljska (Poland), Češka (Czech Republic) ili Mađarska (Hungary).

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, znači uglavnom su vam radovi iz oblasti mortaliteta. A da li ste se ikad do momenta kada ste postali ekspert za Hag bavili popisnom statistikom? I da li ste ikad bili u prilici da koristite ili proučavate jugoslovenske popise stanovništva?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Dok nisam došla u Hag moje iskustvo sa popisom stanovništva je bilo donekle ograničeno. Jednom sam učestvovala kao anketar u popisu stanovništva i to je bilo još dok sam bila studentkinja, tako da to ne može da se smatra nekim relevantnim iskustvom u odnosu na rad koji obavljam ovde. Ja nisam imala nikakvo prethodno iskustvo sa jugoslovenskim popisima stanovništva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li su za vaš naučni rad pre nego što ste postali ekspert ovde, bili primarni izvori podataka iz vitalne statistike? Znači rođenja, umiranja, brakovi, razvodi i tako dalje. Vi ste se bavili, pre svega, tim podacima iz vitalne statistike, je l' tako, gospođo Tabo?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Tačno je da statistika pokriva i vitalnu statistiku koja se tiče rođenja i tako dalje. Moje prethodno radno iskustvo se odnosilo na druge izvore i relevantno je, ali nije se baš koristilo apsolutno istim metodama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi niste morali tada da poznajete metodološka rešenja korišćena u popisima stanovništva i tako dalje, jednostavno niste se time bavili.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: To da se nisam time bavila lično i da se nisam bavila popisima stanovništva i drugim anketama ne znači da ja ne razumem analizu toga. To je bilo nešto šta sam ja proučavala tokom studija, to smo mi obrađivali. Prva stvar koju sam naučila na fakultetu kad smo obrađivali

demografiju se ticala izvora koji se koriste u demografiji i među njima su bili i izvori prikupljeni prilikom popisa stanovništva. Posle toga, ja sam tokom čitave svoje karijere koristila podatke iz popisa stanovništva u raznim prilikama. Prema tome, ne mogu da se u potpunosti složim sa vama da nisam upoznata sa popisom stanovništva i drugim velikim studijama stanovništva kao i metodima koji se koriste u analizi tih podataka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li ste objavili bilo koji rad ili učestvovali u bilo kom naučnom projektu koji je zahtevao detaljno poznavanje metodologije popisne statistike?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ako vi mislite, zapravo ako ja razmislim šta sam sve u životu napisala, poslednja tri analitička izveštaja koja sam sastavila ovde svi su bili zasnovani na ovoj vrsti podataka, na popisima stanovništva i drugim velikim izvorima koji se tiču stanovništva. Neki su izveštaji bili zasnovani na manjim studijama, čak i na mortalitetu. Iako ti izveštaji nisu bili publikovani van ovog Međunarodnog suda, oni su bili podneti kao dokazni materijal u nekoliko predmeta, prema tome, to je jedno prilično značajno iskustvo na koje sada mogu da se oslonim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Moje pitanje je bilo da li ste pre nego što ste postali ovde ekspert se time bavili? Pre toga ne, je l' tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Publikacija mojih radova pre nego što sam došla ovamo je zaista bila zasnovana na drugim izvorima, dakle ne na popisima stanovništva i koristila sam neke malo drugačije analitičke metode od onih koje sam koristila ovde.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to sam samo želeo da raščistim. A da li ste se ikad pre Haga bavili etnodemografijom?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja lično nisam, ali demografija etničkih grupa je jedno područje koje se dinamički razvija i puno kolega iz instituta gde sam ja radila pre nego što sam došla na Sud se bavilo ovom vrstom istraživanja. Prema tome, to definitivno nije novo područje za mene. Šta je, uostalom, etnička demografija? To je jednostavno proučavanje stanovništva po etničkim grupama, poređenje toga kakav je sastav u različitim područjima, u kom periodu. Prema tome, to nije nikakvo komplikovano pitanje da čovek ne bi mogao da ga prouči u relativno kratko vreme.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa onda mi recite da li ste ikad, pre Haga, objavili neki naučni rad koji razmatra demografsku problematiku prema etničkim obeležjima?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ne, nisam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vrlo dobro. A da li znate koja se pitanja u jugoslovenskim, pa prema tome i u ovim bosanskohercegovačkim popisima stanovništva smatraju važnim za preciznije određivanje etničke pripadnosti?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Radi se samo o jednom jedinom pitanju koje se postavlja prilikom popisa stanovništva, tiče se nacionalnosti i to je jedno otvoreno pitanje i od stanovnika se očekuje da se sami izjasne o nacionalnosti. Ja sam upoznata sa tim da je bilo studija gde se nacionalnost izražavala na drugačiji način. Ne samo uzimajući u obzir ono kako se izjasne stanovnici, već se uzima u obzir recimo religija ili jezik prilikom određivanja nacionalnosti svakog pojedinca. Za mene lično, a puno ljudi misli kao i ja nacionalnost je stvar samopercepcije, lične percepcije svakog ispitanika. Prema tome, pitanje otvorene prirode gde se od ispitanika očekuje da se sami izjasne je najbolje merilo. Bilo koja druga varijabla po meni nije prihvatljiva zato što je to jedna veštačka varijabla koja nešto meri, ali ja ne mogu da odredim tačno šta se njome meri.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, sobzirom da ste sami pomenuli da se osim ove nacionalne pripadnosti koja se postavlja kao pitanje, pa se sam izjašnjava ispitanik, pomenuli ste maternji jezik, veroispovest. Naime, i nacionalna pripadnost i maternji jezik po podacima koje ja imam bili su na popisima i 1948. godine i 1953. godine i 1961. godine i 1971. godine i 1981. godine i 1991. godine, a veroispovesti je bilo 1953. godine i 1991. godine. Pa mi recite da li ste vašu ekspertizu uradili kao kombinaciju uzimajući sva ova tri obeležja koja određuju etnički sastav?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja nisam, i to nisam namerno zato što smatram da je najbolje merilo nacionalnosti lična percepcija ispitanika, dakle pitanje koje se postavlja ispitaniku, a ne jedna konstruktivna varijabla koja bi uzimala u obzir veroispovest i maternji jezik uporedo sa ovim ličnim izražavanjem o nacionalnosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi, gospođo Tabo, kako ste svrstali Jugoslovene kojih je bilo 239.845, prema podacima, zvanično objavljenim po popisu od 1991. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja sam ovo već danas objasnila, ali ću ponoviti. Jugosloveni su bili svrstani u kategoriju "ostali" i to ne samo Jugosloveni, dakle nisu samo oni spadali u kategoriju ostali, već i sve druge nacionalne grupe koje su se razlikovale od one tri osnovne, Srbi, Muslimani i Hrvati. Prema tome, to je ostatak, preostala kategorija koja spada u kategoriju "ostali" koja uključuje i Jugoslovene.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, Jugoslovene ste svrstali u ostale?

SUDIJA MEJ: Ona je upravo to rekla.

SVEDOK TABO: Da, jesam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, na to ćemo doći kasnije. A recite mi, šta ste koristili kao glavni izvor podataka za vašu analizu?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Koristila sam popis stanovništva iz 1991. godine, koristila sam dva spiska birača iz 1997. i 1998. godine koje smo spojili u jedan izvor i takođe smo koristili zvaničan registar raseljenih lica i izbeglica koji smo dobili od Vlade Bosne i Hercegovine. Ja mislim da ovaj poslednji izvor postoji i u Srbiji i u Crnoj Gori, to su zvanični registri koji su se koristili da bi se dodeljivale razne beneficije na koje su imali pravo raseljena lica i izbeglice.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kako ja razumem, glavni vam je popis stanovništva 1991. godine koji jeste sveobuhvatan, nesumnjivo valjan podatak i imate ove popisne spiskove OEBS-a iz 1997 i 1998. godine. Koji je bio glavni metodološki problem da na neki način zajednički koristite ta dva prilično neravnopravna, u pogledu pouzdanosti, izvora?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Nije mi sasvim jasno šta mislite. Da li biste mogli da preformulišete pitanja?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na jednoj strani imate popis stanovništva 1991. godine i on je sveobuhvatan. I urađen u skladu, kako bi se reklo *lege artis*. Na drugoj strani imate za upoređivanje biračke spiskove OEBS-a

gde se nalaze punoletni građani koji su glasali, koji su išli na izbore. To je nesumnjivo podatak na koji se ni približno ne možete tako osloniti kao na popis stanovništva. Pa vas pitam šta vam je bio glavni metodološki problem da uopšte se oslonite na te dve noge, da tako kažem, koje su u tako velikom disparitetu, u pogledu pouzdanosti i sveobuhvatnosti?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mislim da su ova dva izvora veoma različita, ali istovremeno, postoji puno sličnosti između ova dva izvora. Popis je potpun ili sveobuhvatan izvor podataka o stanovništvu iz 1991. godine. Birački spiskovi predstavljaju samo uzorak, ali birački spiskovi su bili sastavljeni na osnovu podataka iz popisa stanovništva. Spiskovi svih birača su sastavljeni na osnovu popisa stanovništva iz 1991. godine. Matični brojevi iz popisa stanovništva su isti kao i oni u biračkim spiskovima, prema tome, nije bilo toliko teško da se radi na osnovu oba ova izvora, jer se deo podataka preklapao u ova dva izvora, onaj deo koji se odnosio na lične podatke uključujući matične brojeve, imena, imena oca, datum rođenja. Glavni metodološki problem je bio kako povezati ova dva izvora, kako ih spariti. Kad bi jednom to sparili na zadovoljavajući način i kad smo postigli zadovoljavajuću stopu sparivanja, onda je sve ostalo bilo izvodljivo, sprovesti glavnu analizu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa upravo sam zbog toga i pitao jer to uparivanje se čini prilično problematično, ako se ima u vidu da popis tretira stalno stanovništvo svih godina, tu se nalaze i radnici na privremenom radu u inostranstvu i članovi porodica koji sa njima borave i tako dalje, a spiskovi OEBS-a samo dobrovoljno prijavljeno stanovništvo koje ide na izbore. Da li postoji podatak o etničkoj pripadnosti u biračkim spiskovima OEBS-a?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ne, u biračkim spiskovima nema podataka o nacionalnoj pripadnosti, ali nacionalnost birača se može pogledati za svaki onaj slučaj gde smo izvršili sparivanje tih podataka sa onim iz popisa stanovništva. I to je ono šta smo mi uradili i to je bio najbolji način da se izbegnu bilo kakve predrasude na nacionalnoj osnovi koje su prijavljene posle rata.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li sam vas ja dobro razumeo, gospođo Tabo, da to upariti, spariti kako vi kažete, znači po tačno određenom obeležju za jedno lice iz 1991. godine pronaći lice 1997. i 1998. godine, je l' tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U principu, to je način da se to uradi, ali ja bih recimo, uzela jednu osobu iz biračkog spiska, isto tako pogledala tu oso-

bu u spisku stanovništva, može da se uradi ovako ili onako. Ali u principu tako se radi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali uglavnom ste spominjali ovde da vam je glavno sredstvo bio matični broj, je l' tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja sam rekla da je matični broj bio uključen u kriterijume za sparivanje. I to jeste zapravo najvažniji element kriterijuma, ovaj matični broj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To sam hteo da čujem da kažete, da je najvažniji element kriterijuma matični broj. A da li znate koji je procenat netačnih matičnih brojeva u popisu građana 1991. godine i u spiskovima OEBS-a iz 1997. i 1998. godine? Da li znate koji je procenat netačnih matičnih brojeva?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ne sećam se tačno cifre. Možemo da vam dostavimo tačne statističke podatke o tome, ali ja nisam nikad rekla da su matični brojevi bili savršeno ispravni. Ne, naprotiv, ja sam tokom svedočenja ovde rekla da su matični brojevi često bili nepotpuni i usled toga smo mi prilikom sparivanja morali da koristimo mnogo više elemenata u okviru našeg kriterijuma. Ne samo matične brojeve, koristili smo takođe ime, prezime, ime oca kao i druge elemente da bismo vršili sparivanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A prema podacima naših demografa, procenat netačnih matičnih brojeva u popisu od 1991. godine i spiskovima OEBS-a iz 1997. i 1998. godine je 30 do 40 posto. Da li je to i vaša procena ili ne, gospođo Tabo?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Zavisi kako se gleda na te matične brojeve. Ovaj broj sadrži nekoliko komponenata. Jedan je datum rođenja i mesto boravka u trenutku kad se sprovodi popis stanovništva, takođe se tu sadrži i broj za regiju gde živi ispitanik i tako dalje, ali najvažniji deo tog broja je datum rođenja i područje stanovanja. Prema tome, taj deo matičnih brojeva je sigurno tačniji od ove cifre koju ste vi sada izneli.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi, da li ste primenjujući metod uparivanja ovih podataka iz popisa 1991. godine i spiskova OEBS-a radili još neke ekspertize?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Nije mi sasvim jasno vaše pitanje. Možete li, molim vas, da ga preformulišete?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Osim upoređivanja i uparivanja, kako vi kažete, matičnih brojeva i ostalih podataka iz 1991. i 1997. godine, dakle popisa i spiskova za izbore, da li ste radili još neke ekspertize?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Vi znači pitate za druge, spoljne izvore. Mislim da su to sastavili drugi, a tiču se izbeglica i raseljenih lica i njihovog nacionalnog sastava.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nisam nigde video podatke da ste radili, na primer, za Šamac, za Odžak i tako dalje, gledali ste i razne druge podatke i vršili neke druge ekspertize.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U ovaj izveštaj smo mi uneli još jedan dopunski izvor. On je dopunski u odnosu na analizu popisa i biračkih spiskova. Mi smo analizirali podatke iz zvaničnog registra interno raseljenih lica i izbeglica koji smo dobili od bosanske vlade, prema tome moj odgovor je da. Ja sam koristila dopunske izvore u svom izveštaju, dopunske u odnosu na analizu popisa stanovništva i biračkih izvora, ali nisam koristila onoliko izvora koliko bi moglo da se očekuje. Princip koji smo mi koristili u ovoj studiji i u drugim projektima je da radimo sa primarnim izvorima i da uključimo statističke podatke koji mogu da se procene na osnovu ličnih podataka. Svi izvori koje sam ja uključila su bili primarni izvori, lični podaci koji su mogli da se procene putem analize.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li ste primenom tih istih izvora podataka, popis, OEBS i metoda uparivanja došli do takvih rezultata na osnovu kojih ste zaključili da se radi o etničkom čišćenju?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja sam ovde prikazala nivo promena u nacionalnom sastavu i prikazanim brojevima interno raseljenih lica i izbeglica i pokušala sam da procenim obim ovog procesa koji je doveo do interno raseljenih lica i izbeglica. I stoga, po mom mišljenju, u puno slučajeva se dolazi do zaključka da je došlo do etničkog čišćenja upravo zbog ovih dramatičnih promena u nacionalnom sastavu, ali ja mislim da ja to nisam uključila u izveštaj kao jedan od svojih ključnih zaključaka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A kako se u demografiji definiše pojam etničkog čišćenja? Mislim u demografiji kao nauci o stanovništvu.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja ne bih mogla sad da vam dam jednu formalnu definiciju etničkog čišćenja, mislim da to ne postoji u demografiji. Ja ne znam da li to postoji u drugim naučnim disciplinama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I ja mislim da ne postoji u demografiji. Koliko ja znam, u demografiji postoje neke promene etničke strukture ili tako nešto ali ...

SUDIJA MEJ: To nas ne vodi nikuda. Ne možemo o ovome da raspravljamo zato što to nije demografski pojam već opšti pojam koji se koristi. Ono šta vi možete da pitate ovu svedokinju treba da se tiče onoga šta se nalazi u njenom izveštaju, a ona taj termin nije koristila u svom izveštaju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li ste vi koristeći popis stanovništva iz 1991. godine i spiskove OEBS-a 1997. i 1998. godine mogli da dobijete podatke o uzrocima promena u etničkoj strukturi?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja nisam pručavala uzroke koji su doveli do promena i nisam nikad pomenula da je svrha ovog izveštaja da proučava uzroke.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to je jako važno da se ima u vidu. A recite mi da li ste u stanju da na osnovu raspoloživih izvora date skrupulozno tačan podatak, ocenu promena nastalih u periodu 1992. godine do 1995. godine do kad je rat trajao, odnosno da tvrdite da se te promene nisu desile od 1991. godine do 1992. godine ili od 1995. godine do 1997. ili 1998. godine? Dakle, pre ili posle rata.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mislim tokom rata ili posle rata.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li možete na osnovu raspoloživih izvora da promene situirate u vremenski u period od 1992. godine do 1995. godina, znači period kad je trajao rat, odnosno da tvrdite da se one nisu desile od 1991. godine do 1992. godine ili od 1995. godine do 1997. i 1998. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Izvori koje sam ja proučavala određuju status u 1991. godini s jedne strane i 1997. i 1998. godine i zapravo nema podataka u periodu između toga koji bi prikazivali promene koje su se desile iz godine u godinu ili iz meseca u mesec. Ali ja bih rekla da bi bilo prilično neverovatno da se takve ogromne promene u stanovništvu dogode posle rata, usled toga što svi pismeni izveštaji koje sam ja videla, a koji su se ticali 1996., 1997. i 1998. godine su se odnosili na problem povratka velikog broja izbeglica i raseljenih lica svojim kućama. A da ne spominjemo izveštaje UNHCR o izbeglicama i interno raseljenim licima tokom rata. Postoji jako mnogo

izveštaja UNHCR gde se prikazuje, prikazuju se statistički podaci. Ja se nisam pozivala na ove izveštaje, pošto nisam mogla da proučavam podatke koji su korišćeni u sastavljanju tih izveštaja i svrha našeg rada nije bila da se time bavimo. Dobro, ja to ne mogu ni da procenjujem, ali ja mislim da ima puno istinitih podataka u ovim izveštajima UNHCR-a. Naše cifre koje smo poredili sa ciframa UNHCR su veoma ograničene, ali to mogu da pokažem. One su sve zasnovane na ličnim podacima i možemo da budemo sigurni da su naše cifre zapravo cifre koje se odnose na stvarne ljude koji su postali raseljeni ili izbeglice i koji su zadržali taj status i 1997. i 1998. godine. Posle rata, pa do izbora 1997. i 1998. godine nije bilo puno slučajeva povratka ljudi. Bilo je nekog procenta povratka, naročito među manjinskim grupama i ovi povratnici nisu prikazani našim statističkim podacima kao podaci koji se tiču izbeglica ili raseljenih lica zato što oni koji su se vratili kućama nisu bili pokriveni našim podacima. Prema tome, ja ne bih mogla da odgovorim na vaše pitanje da je moglo da dođe do tako dramatičnih promena posle rata.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sigurno znate koliko je dramatična promena iseljavanje srpskog stanovništva iz Sarajeva posle Dejtona? To vam je poznato.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Prema Dejtonskom sporazumu, nekoliko opština Sarajeva je podijeljeno između Federacije i Republike Srpske i bilo je prelaska stanovništva iz područja koje je pripadalo Federaciji na područje koje je pripadalo Republici Srpskoj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li to prema vašim kriterijuma spada u te radikalne dramatične promene ili ne? A eto, desilo se, na primer, posle rata.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Verovatno bi se to pokazalo kao radikalna promena, zaista. Ali iako je do toga došlo posle Dejtonskog sporazuma to je bio rezultat sukoba i onoga šta se dešavalo tokom sukoba. Rezultat toga je da su se ti Srbi preselili iz federalnog dela Sarajeva i prešli u deo Sarajeva koji je pripadao RS-u.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tako se isto dešavalo i sa mnogim Muslimanima koji su se preselili na teritoriju federacije. Evo, ja ću samo da napravim jednu malu digresiju. Na strani 16 ovog vašeg izveštaja, pošto analizirate neke podatke, dole na kraju samom je jedan pasus, kaže: "Ukratko, iako u relativnoj meri, promene u Republici Srpskoj i federaciji Bosne i Hercegovine

u delovima područja u *Predmetu Milošević* nisu bile različite za Muslimane". Dakle, i u tom predmetu. I dalje pišete "Minus 95 posto u Republici Srpskoj i za Srbe, minus 88,2 posto u federaciji". Dakle, približno su tu negde, taj red veličina, je l' tako, gospođo Tabo?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U relativnoj meri. Jeste, to sam i napisala, ali sam dalje zaključila u apsolutnom smislu gubici među muslimanskim stanovništvom su mnogo veći nego gubici među srpskim stanovništvom na području u *Predmetu Milošević*.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro, ja to razumem, gospođo Tabo, ali vi kao demograf i statističar dobro znate da su relativni brojevi tu bitni, inače je Muslimana brojčano bilo više pa je, pretpostavljam, i to jedno od objašnjenja zašto je bilo više žrtava. Ja govorim o relativnom odnosu koji je veoma približan i to čak za ovaj uski fokusirani deo od sedam opština koji vam je dalo Tužilaštvo. Je l' tako, gospođo Tabo?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U relativnoj meri postoji sličnost između ta dva broja koja ste vi naveli, ali u isto vreme želim da naglasim, ja jesam pomenula ta dva podatka, 95,5 posto pad muslimanskog stanovništva u Republici Srpskoj i 88,2 posto pad stanovništva u području Federacije koje se odnosi na područje u *Predmetu Milošević*, reč je o ta dva politička entiteta u području *Predmeta Milošević* i ja jesam pomenula ta dva podatka na stranici 15, a ne 16 ...

SUDIJA KVON: U verziji na engleskom?

SVEDOK TABO: Da, u verziji na engleskom, pošto je verzija na BHS 16, ali, kao što sam rekla na početku, mi smo analizirali promene u etničkom sastavu stanovništva i prikazali sve etničke grupe, Muslimane, Srbe, Hrvate i ostale. To je izveštaj koji je pravičan u smislu da smo koristili izvor podataka, istu metodologiju da procenimo kakve su posledice po svaku etničku grupu. Ja ne kažem da Srbi nisu patili tokom rata ili da nisu bili raseljena lica ili izbeglice. U nekim opštinama procenat srpskog stanovništva je opao, a procenat muslimanskog stanovništva se umesto toga povećao. Ja ne tvrdim da to nije, ja sam pokazala promene u svim etničkim grupama, ali po mom mišljenju muslimansko stanovništvo je to koje je najviše propatilo i to u relativnoj i u apsolutnoj meri. I to je glavni zaključak ovog izveštaja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospođo Tabo, da ostavimo po strani to *Slučaj Milošević*, jer ja ne mogu da ustanovim kakve veze tih sedam opština ili tih 47 ima sa *Slučajem Milošević*, ali pogledajte, molim vas, kako bi izgledalo, znači ovo šta ste vi pokazali, znači ovaj mali segment koji vam je odredila ova druga strana, pokazuje približno isti nivo stradanja izražen relativnim ciframa. A kako bi izgledalo da ste uzeli opštine koje su imale čisto srpsko stanovništvo, a sad nemate nikoga kao što su, na primer, Grahovo, Drvar, Glamoč, Petrovac, 99 posto srpskog stanovništva? Kako bi to izgledalo? Da li bi izgledalo mnogo dramatičnije nego ovo šta ste ovde prikazivali, bar po statistikama i metodama koje ste vi ovde upotrebili?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mislim da je to hipotetički razgovor. Vi ste upravo tražili statističke podatke za neke opštine, ja sam vam prezentirala podatke za opštine kojima sam se bavila.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovo nije hipotetično, gospođo Tabo. Ako ja u Grahovu bilo 99 posto Srba, a sad nema ni jedan, onda bi podaci, svakako morali biti dramatični. A evo, pogledajte kako izgleda na vašoj 167 strani, prilog (A)63 Brčko, Federacija Bosne i Hercegovine, kako je porasla i šta je bilo u tabelama promena, "Muslimani plus 83,5 posto, od 1991. do 1997. godine, a Srbi minus 97,8 posto". Pa u tome je čitava prevara, u izboru tačaka koje se ovde daju, prezentiraju i tako dalje. Evo, ovde imate nekim slučajem ...

SUDIJA MEJ: Nisam shvatio vaše pitanje. Vi sada tvrdite da je to jedna selektivna upotreba statistike. Da li vi pokušavate to da kažete?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja ne pokušavam da kažem da je selektivna, nego kažem da je sa strane druge strane, ove preko puta, to jedna, rekao bih, zlonamerna manipulacija sa tim statističkim podacima.

SUDIJA MEJ: Čuli smo već takve optužbe. Nije na svedoku da odgovara na to, na takvu vrstu optužbi iznesenih protiv Tužilaštva. Svedok je ovde da svedoči o svom istraživanju i izveštaju koji je sačinila i ona može da odgovara na vaša pitanja, a vi možete da izvedete dokaze koji će da potkrepe ono šta ste upravo rekli, ali nema svrhe da se sada upuštamo u takvu raspravu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Uopšte se nemojte brinuti da ću izvesti te dokaze, gospodine Mej. Pogledajte, molim vas, 167 strana vašeg izveštaja, toje ERN 030810 ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak da nađemo na engleskom. Šta se prikazuje, koja tabela?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ovde se prikazuje jedna suprotna stvar, samo da je uzmem kao ilustraciju, to je prilog (A)6, tačka 3, (A)6-3, Brčko, Rahić, Federacija Bosne u Hercegovine. I onda pogledajte šta se dešava ...

TUŽILAC GRUM: To je strana 149, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Da?

TUŽILAC GRUM: Strana 149.

SUDIJA MEJ: Mi imamo drugu verziju, zato moramo da nađemo.

SUDIJA KVON: Možete li da nam kažete broj tabele ili broj slike?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Evo, tabela je (A)6, tačka 3, tabela 1. Oznaka je (A)6-3, tabela 1. Nacionalni sastav Rahića, Federacija Bosne i Hercegovine 1991. godine u odnosu na 1997. godinu.

SUDIJA KVON: 154.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Evo, molim vas, pogledajte. Promena, samo poslednja horizontalna rubrika, piše "Promena Muslimana plus 83,5, Hrvata minus 58,1, Srba minus 97,8".

SUDIJA MEJ: Da, gospodine Miloševiću, u čemu je poenta?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa poenta je u tome, gospodine Mej, što je ovih fantomskih sedam opština izvađeno iz konteksta, a i u njima se vidi da je nivo stradanja otprilike u relativnim ciframa približno isti. Čak i tim, tako selekcioniranim od strane druge strane predmetima posmatranja demografa, a ovde ...

SUDIJA MEJ: Da, da, ja sam se pogrešno izrazio, koje je pitanje za svedo-ka?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, da li je jasno da je ovde izvršena selekcija tako da se napravi satanizacija srpske strane, gospođo Tabo?

SUDIJA MEJ: Ako je odgovor ne, samo recite tako.

SVEDOK TABO: Ne, nije bila nikakva namera da se ljaga baci na bilo koju etničku grupu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, da se vratimo na činjenicu da je u Bosni i Hercegovini, na ovom zvaničnom popisu popisano 1.905.274 Muslimana. A, u ovih vaših sedam opština koje vam je dala druga strana da analizirate imate 212.811 pripadnika muslimanskog stanovništva. Tu je znači živelo 12 posto od ukupne muslimanske populacije u Bosni i Hercegovini. Sad mi recite, šta tih sedam selektivno izabranih opština u kojima je ukupno pre rata i po popisu 1991. godine živelo 12 posto muslimanskog stanovništva dokazuje u odnosu na ukupan broj stanovnika i 109 opština koliko je bilo u Bosni i Hercegovini? Da li vi to smatrate metodološki dopustivim vađenje takvih elemenata iz konteksta?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Odgovor na prvo pitanje. Procenat muslimanskog stanovništva u sedam odbranih opština u odnosu na ukupno muslimansko stanovništvo u 109 opština, to nije proučavano u našem izveštaju tako da je to, rekla bih, jedna druga priča. A vaše drugo pitanje, metodološki prihvatljivo vađenje, izvlačenje elemenata iz konteksta, mislim da mi to nismo uradili, mi smo samo napravili analizu posebnih slučajeva, dakle izdvojenih sedam opština koje su bile ilustracija svih opština koje su bile najviše pogođene. Ali istovremeno smo prezentirali kompletnu statistiku, statističke podatke za celo područje za 47 opština koje sačinjavaju područje iz *Predmeta Milošević*. I to je nešto šta je prihvatljivo.

SUDIJA MEJ: Sada je trenutak za pauzu. Gospodine Miloševiću, vi imate još 45 minuta na raspolaganju za unakrsno ispitivanje ovog svedoka i onda ćemo da saslušamo amikuse. Sada ćemo da napravimo pauzu.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Dužan sam da kažem da smo se konsultovali sa zdravstvenim radnikom u vezi sa zdravstvenim stanjem optuženog i nema razloga da ne nastavimo sa raspravom. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, imam pre svega primedbu na vreme. Vi mi određujete isto vreme koje je imao gospodin Grum. Ovde se radi o svedoku ekspertu koja ne svedoči samo u glavnom ispitivanju uživo nego svedoči o prilično obimnim materijalom koji je dat, tako da se to ne može porediti.

SUDIJA MEJ: Imamo to na umu i vi ćete imati više nego Tužilaštvo. Vi ćete imati više od njih, a vi pokušajte da najbolje iskoristite vreme koje vam je preostalo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Gospođo Tabo, da li se... Vi ste maločas rekli da su ovo bile najugroženije opštine, pa ste ih tako, odnosno druga strana ih je tako dala. A da li po vašim podacima, na primer, Bijeljina, Bratunac, Brčko, Foča i tako dalje, neke od tih opština su ugroženije sa stano-
višta posledica koje vi ovde analizirate nego, na primer Grahovo, Petrovac, Drvar i druge opštine koje su bile 99 posto srpskog stanovništva? Da li vi na osnovu svojih podataka to tvrdite?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Rekla sam da je ovih sedam opština odabrano da bi se posebno izučavale, jer su one tipične za najugroženije opštine. Nisam rekla da su to najugroženije opštine već da su one samo ilustracija onoga šta se dešavalo u najgorim slučajevima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Niste mi odgovorili da ako bi ih uporedili sa Grahovom, Drvarom, Petrovcem, kakav bi onda bio vaš nalaz sobzirom na cifre kojima operišete?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Morali bismo da pažljivije pogledamo te opštine i podatke koji su na raspolaganju na tabelama u dodatku 1. Bosanski Petrovac, mislim da je samo Bosanski Petrovac uključen u područje *Predmeta Milošević*, ne vidim Grahovo i Drvar kao deo područja koje pokriva optužnica. Vi kažete da nisam uključila ...

SUDIJA MEJ: To je komentar, gospodine Miloševiću. Mi znamo šta je svedokinja pokušavala da uradi i šta je uradila. Vi možete da joj postavljate pitanja o njenom svedočenju i njenom izveštaju, ali ja mislim da nema svrhe da se

sada upuštate u spekulacije o drugim opštinama. Ja sam rekao i ponavljam, ako vi želite da izvedete dokaze o tim drugim opštinama, vi to možete da izvedete u dogledno vreme. Nema svrhe da raspravljate sa ovom svedokinjom o tome kada ona nije proučavala to. Izvolite, gospodine Grum.

TUŽILAC GRUM: Ja sam hteo da ukažem na to da ne znam da li je gospodin Milošević pogrešno to shvatio ili pogrešno interpretira. Ovaj izveštaj je analizirao opštine koje su obuhvaćene područjem na koje se odnosi optužnica u *Predmetu Milošević*, dakle 47 opština, i gospođa Tabo je proučavala demografske posledice u tim opštinama, a nije se bavila onim opštinama koje nemaju nikakve veze sa optužnicom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pred kraj glavnog ispitivanja vam je gospodin Grum stavio nekoliko tabela, odnosno pregleda, a tu je bilo nekoliko gradova, opština, Kalinovik, Gacko, Mostar, Foča, to vam je prikazao. Dobro, recite mi, molim vas, onda šta je sa Mostarom, gde su Srbi iz Mostara? To je bilo na projektoru.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, znam, ali mi nismo proučavali Mostar, ne u ovom izveštaju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Spomenuo ga je maločas gospodin Grum. spomenuo je Mostar kad ga je stavio na grafoskop. Možda je pogrešio, verovatno.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Možemo ponovo da pogledamo karte, ali mislim da Mostar nije bio iz područja koje pokriva optužnica, barem kada je reč o 47 opština. Ako pogledate karte koje imate pred sobom, videćete da to nije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa u tome i jeste selektivnost ovog prikaza. A govorili ste o Gacku. Recite mi, molim vas, koliko je procentualno Muslimana živelo u Gacku po popisu 1991. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: To možemo da proverimo u rezultatima popisa, popisa koji je obavljen u Hrvatskoj. U ovoj publikaciji su objavljeni rezultati popisa za svaku opštinu, to je svakako urađeno i za Gacko. Ne vidimo procenat, ali vidimo da je broj Muslimana u Gackom 3.858, to je iz 1991. godine. Sada možemo da pogledamo tabelu 1(M), u našem dodatku. Po našem istraživanju 3.014 Muslimana su popisani za 1991. godinu, to je

strana 70 u našem izveštaju, tabela 1(M), dakle stanovništvo muslimanske nacionalnosti 1991. godine u Gacku je 3.014.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koliko je ukupno stanovnika u Gacku tada, 1991. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ukupno stanovništvo prema popisu, zabeleženo u ovoj publikaciji je 10.788.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, Muslimani su bili ...

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Tu su sve grupe zajedno, Muslimani su bili približno, u našem izveštaju procenjeni na 34 posto stanovništva. Ali to je procenat u našem izveštaju napravljen u odnosu na one koji su imali pravo glasa 1997. godine i rođeni su pre 1980. godine. Ali, to bi bio manje-više isti procenat, 34 posto 1991. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ukupno 34posto 1991. godine, ja imam manji podatak, ali da ne ulazimo u to, a vi onda kažete od ta 34 posto je jedan veliki procenat otišao iz Gacka, je l' tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Verovatno jeste, ali da bismo bili sigurni da sam ja to rekla da pogledamo tabelu 2(M) u našem izveštaju, 2(M), strana 86, verzija na engleskom za Gacko, broj interno raseljenih lica i izbeglica je 2.034. To je minimalni broj. Dakle, barem toliko Muslimana je bilo interno raseljenih lica i izbeglica iz Gacka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A šta je za vas izbeglica? Bilo ko ko je otišao od svoje kuće, je l' tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Izbeglica je osoba koja je napustila zemlju Bosnu i Hercegovinu i preselila se u neku drugu zemlju, bilo u području bivše Jugoslavije ili na potpuno drugom području. Moram ovde da naglasim da je komponenta izbeglica relativno slabo predstavljena u našoj analizi, što znači da u izvorima koje smo mi koristili, samo približno 325.000 podataka za 1997. i 1998. godinu se odnosilo na izbeglice, dakle ljude koji su bili registrovani da glasaju u drugim zemljama, uglavnom je to bilo u području bivše Jugoslavije, Hrvatska i Srbija. Mi nismo proučavali podatke o izbeglicama koji su bili popisani u glavnim zemljama koje su primile izbeglice, kao što su bile Austrija (Austria), Švajcarska (Switzerland), Švedska (Sweden), Nemačka (Germany). Naravno, tamo su stotine hiljada podataka koje mi nismo mogli

da prikupimo i proučavamo na pojedinačnom nivou. Zbog toga je, možda, broj naših izbeglica i interno raseljenih lica prikazan zajedno relativno mali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, jeste li imali prilike... Kad ste govorili o izbeglicama da li govorite o izbeglicama svih nacionalnosti ili govorite samo o Muslimanima?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Govorim o izbeglicama svih nacionalnosti, ali podaci koje smo mi imali na raspolaganju su se uglavnom odnosili na izbeglice srpske i hrvatske nacionalnosti, bosanske Srbe i bosanske Hrvate. Jer ove dve etničke grupe su se preselile u zemlje u području, dakle bosanski Srbi u Srbiju i Crnu Goru, bosanski Hrvati u Hrvatsku. Muslimani su se u stvari iselili u zapadne zemlje, zemlje zapadne Evrope (Evrope) kao što su Nemačka, Švajcarska. Austrija i podaci koje smo mi imali o izbeglicama, dakle glasačima izvan zemlje, 325.000 ukupno, to je vrlo mali uzorak ukupnog broja svih izbeglica iz Bosne i Hercegovine, ali tu jesu uključeni bosanski Srbi u te podatke.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali sad pre 1997. godine, je li vam poznato da je na primer, u Srbiji bilo preko 70.000 registrovanih muslimanskih izbeglica iz Bosne i Hercegovine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Nije mi poznat taj konkretni broj, taj konkretni podatak, ali to je verovatno tako zato što je Srbija primila jako puno izbeglica iz Bosne i Hercegovine, ali to su bili uglavnom bosanski Srbi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja pominjem ovde 70.000 Muslimana, a bilo je 500.000 izbeglica iz Bosne i Hercegovine u Srbiji. Je li vam poznat taj podatak?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Meni je poznato da su registrovana interno raseljena lica u Srbiji i Crnoj Gori, znam da su Srbija i Crna Gora napravile zvanične registracije interno raseljenih lica i izbeglica u Srbiji i Crnoj Gori već 1992. godine i znam da su to njihovi zvanični podaci, zvanične statistike sa takvom vrstom podataka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, ja imam ovde sticajem okolnosti jedan upitnik, nema veze sa Srbijom, piše: "Republika Bosna i Hercegovina", odmah ću vam dati, to je ERN 03032112, "Za popis porodičnih domaćinstava na slobodnim područjima grada Sarajeva 1994. godine, sadašnja adresa Novi Grad", ima i ulica i broj i onda kaže u pitanju broj 4: "Članovi

porodičnog domaćinstva koji su izbegli, odnosno raseljeni van Sarajeva ili su stali na području Republike Bosne i Hercegovine koja je pod kontrolom agresora". I onda ima jedna dama ovde, piše gde je sada, piše kod sina. Je l' to vi kad ode neka žena kod sina isto tretirate kao izbeglicu? Evo, možete da pogledate ovaj upitnik, ja sam vam rekao koji je ERN, to je vaš dokument. 03032112, pa ne moram da vam ga dajem.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da bih mogla da odgovorim na ovo pitanje morala bih da tražim tu ženu i njenog sina i da pogledam našu bazu podataka. Naravno spiskove birača gde bih našla pojedine detalje vezana za ove osobe. Ali taj anketni listić koji ste vi spomenuli se odnosi na ovu anketu za domaćinstva u Sarajevu 1994. godine i korišten je za kompletno drugačije svrhe od ispitivanja broja interno raseljenih lica i tako dalje. U ovom anketnom listiću smo uzimali u obzir samo one koji su poginuli ili su umrli prirodnom smrću i ranjene, i nismo uopšte prikupljali podatke o raseljenim licima. Ja sam upoznata sa tim da je bilo drugih izvora koji su mogli da se koriste da bi se došlo do bolje procene interno raseljenih lica i izbeglica i njihovog broja. Jasno mi je da, usled toga što smo imali ograničene resurse i nedovoljno vremena, nismo uradili ono šta je moglo da se uradi i ja bih zaista volela da sam, recimo, mogla da analiziram statistiku iz srpskog registra interno raseljenih lica. Ja sam zahtevala dostupnost te dokumentaciji još u martu ove godine, ali za sada nismo dobili još nikakav odgovor iz Beograda. Prema tome, prikupljanje određenih podataka zahteva jako puno vremena i to je jedan jako komplikovan postupak. Ukoliko bih pomislila da prikupim podatke o izbeglicama iz zapadne Evrope, trebalo bi da se obratim vladama bar pet ili sedam zemalja i trebalo bi da tražim dozvolu da mi se odobri pristup toj dokumentaciji, znači trebalo bi da se ide preko vlada svake od ovih zemalja. To bi zahtevalo jako puno vremena. U principu, to može da se uradi, ali ne može da se uradi kad je vreme ograničeno i kad su ograničeni resursi. Stoga mi nismo obradili sve postojeće izvore u našoj studiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, molim vas, da li se teritorijalni nivoi opština koje ste posmatrali u 1997. i 1998. godini podudaraju sa teritorijalnim nivoima opština iz 1991. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Zapravo, prema našoj analizi da, mi smo statistički analizirali istu vrstu opština koja je definisana po Dejtonskom sporazumu, takozvane nove opštine, ali nove i predratne opštine nisu potpuno iste, postoji nekoliko opština koje su nastale posle rata, a neke opštine su promenile svoju teritoriju posle rata.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, zbog nepodudarnosti tih teritorijalnih okvira opština, kad se poredi 1991. i 1997. godina, koji procenat stanovništva iz 1991. godine je izbačen iz poređenja sa 1997. godinom?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mislim da bih ovde trebala da pojasnim nešto. Da bismo bili u stanju da proučavamo identičnu teritoriju, identična područja posle rata, morali smo da restrukturiramo podatke iz popisa stanovništva u skladu sa novom administrativnom podelom Bosne i Hercegovine koja je bila uvedena posle Dejtonskog sporazuma. To znači da je za svakog pojedinca u tom popisu uvedena nova šifra kojom se zamenilo mesto boravka te osobe u novoj opštini koja je nastala posle Dejtona. U principu, za veliku većinu lica, ovo je bilo lako izvodljivo, ali isto tako je bilo pojedinaca za koje nismo mogli ovo da uradimo, zbog toga što je bilo ljudi koji su 1991. godine prijavljeni da žive u nekom naselju, a to naselje je recimo, samo mali deo neke opštine koja ima više naselja. Bilo je nekoliko naselja koja su bila podeljena kada je povučena Dejtonska linija između Republike Srpske i Federacije i nije bilo statističkog načina da se ponovo obračunaju i uzmu u obzir ova podeljena naselja, ona koja su podeljena između Republike Srpske i Federacije. Prema tome, one osobe koje su živjele u ovim podeljenim naseljima u vreme popisa stanovništva, mi za te osobe nismo mogli da prikazemo podatke posle Dejtona. Broj takvih osoba nije visok u Bosni i Hercegovini. Ako se dobro sećam, bilo je otprilike 150.000 osoba iz ovih podeljenih naselja, ali da bih bila potpuno sigurna, morala bih da proverim tačnu cifru. Ove osobe su morale da budu isključene iz našeg izveštaja i mi smo to i uradili. Da li je to odgovor na vaše pitanje, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pitanje je bilo koliki je procenat stanovništva praktično izbačen iz upoređenja zbog razlike u teritorijalnom okviru opština 1991. i 1997. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Po meni onda sam vam dala dobar odgovor, osobe koje su bile isključene iz proučavanja zbog toga što je bilo teško da se svrsta njihovo mesto boravka u posdejtonskom periodu, ali možda sam ja pogrešno razumela vaše pitanje. Nisam sasvim sigurna.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto vi kažete da je tu oko 150.000 osoba zbog tih razgraničenja koje ste tu pomenuli, da li je tačan podatak da je u Sarajevu, po popisu 1991. godine, odnosno pre rata bilo 185.000 Srba? Je li tačan taj podatak?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Možemo to da proverimo tako što ćemo da pogledamo ovaj veliki sarajevski izveštaj koji je pripremljen za *Predmet Galić*, u njemu se nalazi jedna tabela. Mislim da na strani 25 u engleskoj verziji tog izveštaja stoji tabela 4, dakle u ovoj tabeli imamo broj pojedinaca za svaku nacionalnu grupu u četiri urbane opštine u Sarajevu. Broj Srba ovde je 126.113.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je samo za četiri opštine, je li tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Za šest opština, to se odnosi na šest opština. Ali, ako uzmete u obzir 10 opština, onda brojevi mogu da budu oni koje ste vi spomenuli. Ja nemam statističke podatke ispred sebe za 10 opština.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali u tim opštinama pošto su tu i Pale i Trnovo, ima manje od 30.000. To znači da bi tih 150.000 moglo da ode samo na Sarajevo. Šta je onda sa ostatkom Bosne i Hercegovine i ovih sedam opština koje ste vi pominjali koji su ispali iz okvira upoređivanja od 1991. godine do 1997. godina?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Moram da kažem da sam sad zbunjena. Da li biste mogli da preformulišete pitanje?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, preformulisaću ga. Vi ste pomenuli cifru od 150.000 koji su, na neki način, ispali iz upoređenja. Takođe od tih 150.000 imate samo 150.000 Srba u Sarajevu koji nedostaju, a gde su sve one desetine hiljada iz ovih sedam opština ili iz onih 47 opština koje niste mogli da upoređujete?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Kako to mislite nedostaju iz Sarajeva? U kojoj to tabeli Srbi nedostaju u Sarajevu u mom izveštaju? Znači, tumačenje statističkih podataka ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ne govorim, vaš izveštaj obuhvata i popis stanovništva. Vi pominjete popis stanovništva 1991. godine koji je urađen *lege artis*. Po njemu je u celom gradu Sarajevu, znači u svim opštinama, bilo 180.000 Srba. Sada ih nema više od 35.000, 150.000 nedostaje. Je li tako ili nije? Gde su oni?

SUDIJA MEJ: Dajte da prvo vidimo da li svedokinja može da odgovori na ovo pitanje. Moguće je da ne može. To je pitanje, doktore Tabo.

SVEDOK TABO: Na žalost, ne razumem pitanje. Po mom mišljenju, naš izveštaj se odnosi na stanovništvo koje je imalo pravo glasa 1997. i 1998. godine. To znači da smo mi iz popisa stanovništva uzeli u obzir sve one koji su se rodili pre 1980. godine. Ove statističke podatke ne možemo bukvalno da tumačimo kao nešto što se odnosi na celokupno stanovništvo u opštinama koje smo proučavali. Ne, naš uzorak je bio manji. Dakle, ukoliko nedostaju neki Srbi, Hrvati ili neki drugi, treba prvo da uzmemo u obzir one koje su isključeni usled toga što je naša studija, naše proučavanje ovako koncipirano. Mi ne možemo da uporedimo naše brojke za 1991. godinu sa zvaničnim ciframa koje su objavljene, jer će to da se razlikuje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospođo Tabo, da ne bi gubili vreme, vi ste prikazali mapu u kojoj ste dali samo u celini opštine i onda ste po njima zavisno od proporcije stanovništva obojili crveno, zeleno i tako dalje. Je l' tako? I to daje jednu sliku. Nadam se da ćete da se složite da bi tačniju sliku davao pregled opština isto tako obojen kad bi bio davan po naseljima, a ne po opštinama u celini, jer opštine u proseku mogu da daju malo različitu sliku. Znači kad bi se davalo detaljnije po naseljima, je l' tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E pa evo, ja imam kod sebe kartu koja je napravljena u vreme popisa 1991. godine, ona ima legendu i na srpskom i na engleskom, napravljena je na Geografskom fakultetu i to po naseljima, Srbi su plavo, Muslimani zeleno, Hrvati narandžasto, i "ostali", da kažem crveno, bez apsolutne etničke većine sivo i bez stanovništva ili nepoznato, to su valjda neki nepristupačni krajevi ili negde gde niko nije merio, ali to je jako malo, žuto. Evo, stavite ovu kartu na grafoskop, pa pogledajte koliko se ona razlikuje od one vaše slike koju ste prema administrativnim granicama opština vi izradili? Na ekranu se ne vidi ništa, a vidi se sad. Mada bih zamolio poslužitelja da malo izravna kartu, jer sredina gde je bilo presavijeno daje senku. Samo da je poravnaju, stavite neki lenjir ili nešto providno da se, da karta bude ravna. E, sad se lepo vidi, je l' tako? Dakle, vidite koliko se ova slika urađena na Geografskom fakultetu i to po naseljima, kao mozaik, po naseljima razlikuje od one vaše karte koju ste napravili po opštinama gde, na primer, velika koncentracija u nekom gradu može potpuno da promeni sliku ove etničke geografije koja se ovde vidi.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Pre svega, slažem se da mogu da se naprave takve karte na raznim nivoima. Mi smo koristili karte opština da bismo

ustanovili nacionalnu većinu. Postoji jako puno organizacija koje su radile na konfliktu u Bosni i Hercegovini, bavili se time. Recimo UNHCR je koristila jednu kartu na kojoj su prikazane opštine, zatim međunarodna grupa za posmatranje koja se bavila imovinom i nekretninama i štetom koja je naneta, takođe je sastavljala ovakve karte, pa nemačka vlada koja se bavila pitanjima stanovništva u ukobu u Bosni i Hercegovini, svi su oni, dakle, izrađivali karte na kojima se vide promene u nacionalnom sastavu. Pre svega se ne bih složila sa vama da je ova slika potpuno drugačija na ovoj karti. Ukoliko pažljivo pogledate opštine kao što su Prijedor, recimo... Hvala vam. Dakle, ovo područje ovde, opština Prijedor, ovde vidite dve boje, ne samo plavu kojom su označeni Srbi, već i zelenu kojom su označeni Muslimani. Na našoj karti opština Prijedor je prikazana braon bojom što znači da je u toj opštini bio mešani nacionalni sastav Srba i Muslimana koji su predstavljali dominantne grupe. Ukoliko pažljivo pogledate opštine koje se nalaze na istočnoj granici Bosne, dakle, pored granice sa Srbijom, onda tu opet vidite ne jednu boju, plavu boju kojom su prikazani Srbi, već mešavinu plave i zelene, zelenom su označeni Muslimani. Tako da ja ne mogu da se složim s tim da ova karta koju vi pokazujete je potpuno različita od one koju smo mi prikazivali. Zavisí jednostavno kako vi to tumačíte.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ovo je, gospođo Tabo, situiranost etničkog sastava po teritoriji, nezavisno od administrativnih granica opština. Dakle, nije, sobzirom na administrativne granice opština računato koliko ima u kojoj opštini, nego raspored Srba, Hrvata, Muslimana i ostalih na teritoriji. I kao što vidite, ova plava teritorija koju vidimo na ovim ekranima, e to su vam ti Srbi što su izvršili agresiju na svoju zemlju. To vam je slika po popisu iz 1991. godine. Oni su izvršili agresiju na svoju zemlju i to se pominje ovde u vašem izveštaju u ovim popisnim listama, agresija i tako dalje.

SUDIJA MEJ: Ovo je vaše tumačenje onoga šta je svedokinja rekla. Ona ne može da odgovori na pitanje ove vrste.

SVEDOK TABO: Ja samo mogu da kažem da ova karta prikazuje nacionalni sastav 1991. godine. Dakle, prema popisu stanovništva ti rezultati su objavljeni. Ova karta je izdata 1992. godine u Beogradu i koristi slične principe koje smo mi koristili prilikom sastavljanja naših karata. Jedina je razlika u tome što su boje korišćene drugačije i što je osnovna jedinica korišćena za ovu kartu predstavljala naselja, a ne opštine. U svemu ostalom, ova karta se

u svemu slaže sa kartama koje ja znam za Bosnu i koje prikazuju etničku većinu po tom popisu stanovništva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vrlo dobro. E sad, molim vas, vi ste pisali ekspertizu pod naslovom "Ljudski gubici tokom opsade Sarajeva" (Human Losses During the Siege of Sarajevo), je l' tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mi smo sastavili nekoliko izvještaja koji se odnose na gubitke među stanovništvom, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koje izvore ste tada koristili? Koje izvore podataka?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Koristili smo nekoliko izvora. Ukupan broj izvora koje smo koristili je osam. Tri izvora su spiskovi palih boraca, dakle, zvanični podaci o poginulim vojnicima, a pet izvora su bili izvori kao što je ankete domaćinstava u Sarajevu, zatim zvanični podaci Zavoda za statistiku u Sarajevu, spisak nestalih osoba Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, zatim podaci pogrebnog zavoda i tako dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li taj popis porodičnih domaćinstava koji pominjete i koji se vrlo često pominje u vašem izveštaju, da li je taj popis porodičnih domaćinstava ikada igde, sem kod vas, zvanično priznat i objavljen?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ne, nije i ja to jasno navodim u svom izveštaju. To je bila jedna velika anketa, bilo je podjeljeno 85.000 anketa i bilo je sprovedeno 85.000 intervjuva tokom ove studije. Ovo dakle, nije popis stanovništva, ali jeste jedna velika anketa i, sve u svemu, bili su prikupljene informacije o preko 300.000 osoba. I ova količina statističkog materijala je bila takva da Institut za istraživanja koji je sproveo ovu anketu nije mogao da ovo obradi kompjuterski i da izvrši statističku analizu. Mi smo zahtevali taj materijal i onda smo kompjuterski obradili ono šta je nama bilo potrebno za potrebe Tužilaštva i *Predmeta Galić*.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to kako je to urađeno, to je vama rečeno, to vi ne znate kako je pripremljeno, je l' tako? Nego vam je rečeno kako je taj materijal napravljen. Vi inače niste učestvovali u prikupljanju tog materijala?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja lično i druge kolege iz demografskog odeljenja nismo učestvovali u toj studiji, ona je bila sprovedena sredinom 1994.

godine, prema tome, nama je bilo nemoguće da učestvujemo u tome, Mi smo saznali o toj studiji posle nekoliko poseta Istraživačkom institutu koji je sproveo tu anketu, to istraživanje i saznali smo od istraživača, od saradnika tog Instituta o tome da je to istraživanje bilo sprovedeno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je po vašem mišljenju, pošto ste vi demograf i bavite se naučnim radom, kako vi kažete, anketa pristrasna?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja mogu da procenim naučnu vrednost anketnog listića i kako je to istraživanje sprovedeno, na osnovu onoga šta ja o tome znam. To je jedna stvar. Ja ne mogu da kažem da li je to bilo sprovedeno objektivno ili neobjektivno. Ja mogu da kažem da je materijal verovatno donekle bio pristrasan zato što su se češće brojale muslimanske žrtve nego žrtve iz drugih nacionalnih grupa, a zašto je to tako bilo, zato što ljudi koji su sprovedli ovo istraživanje, ovu anketu su bili uglavnom bosanski Muslimani iz Sarajeva i stoga je njima bilo lakše da dođu do ispitanika iz te nacionalne grupe nego do ispitanika iz drugih etničkih grupa. Ali Sarajevo nije primer etničkog čišćenja. Mi nismo ništa rekli o promenama u etničkom sastavu, o tome da su nestale neke nacionalne grupe, već u tom izveštaju mi samo obrađujemo žrtve opsade Sarajeva, a žrtve su bile iz svih nacionalnih grupa. Bilo je i Muslimana i Srba i Hrvata i ostalih dakle, sve nacionalne grupe su zastupljene među žrtvama. Prema tome, ukoliko vi sada želite da ja izvršim procenu naučnog kvaliteta tih istraživanja, ja to mogu da uradim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, valjda ste primetili, evo, ja imam ovde upitnik, to je ERN 03032114, evo, pogledajte molim vas, većina pitanja, evo, pogledajte, "poginuli u toku agresije", većina pitanja govori o nekakvoj agresiji. Prema tome, tu se ne može govoriti ni o kakvoj nepristrasnosti, "ranjeni u toku agresije", "nestali u toku agresije", bili, ne znam, "u zatvoru u toku agresije", "živo rođeni u porodičnom domaćinstvu u toku agresije", pa onda opet, "mrtvorodeni u toku agresije". Prema tome, valjda je jasno šta je ciljna grupa ovog upitnika i šta je prilaz onoga ko organizuje ovu anketu. Kako vi to možete da proglasite za jedan pouzdan izvor podataka? Ko je tu agresor, a ko se popisuje?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Kako biste se vi osećali da ste bili u Sarajevu i da se srpske oružane snage nalaze na brdima okolo i pucaju na ljude iz snajpera? To je sasvim dovoljno da bi se shvatilo da je tamo bio rat u toku. Prema tome, za mene ovaj izraz agresija se odnosi na ratne okolnosti u Sa-

rajevu u vreme sprovođenja tog istraživanja. Dakle, to je prva stvar. Druga stvar, sredinom 1994. godine rat u Bosni je trajao već dosta dugo, kao što svi znamo, i bilo je jasno da je bilo nekih snaga koje su se međusobno borile. Možda je pojam agresor imao različito mišljenje za Muslimane, Srbe i Hrvate, zavisno od lokacije i vremenskog perioda, ali mislim da nema nikakve sumnje da je tamo, sredinom 1994. godine bio sukob.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa videli ste boje i etnički raspored tih teritorija i videli ste gde se ko nalazi. Koliko vidim, Srbi su upravo tu oko Sarajeva i po popisu 1991. godine, nisu došli tu 1992. godine. To je evidentno iz ove mape koju ste maločas gledali. Zamolio bih poslužitelja da mi vrati mapu, trebaće mi još. Dakle, da li vi smatrate da takav jedan izvor podataka kao što je jedan takav popis domaćinstava se može smatrati pouzdanim izvorom podataka?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Govorimo o izvoru koji je korišćen da se proceni broj žrtava, dakle smrtnih slučajeva u Sarajevu u vreme opsade Sarajeva. Već sam ranije rekla da su svi izvori korišćeni, izvori o mortalitetu, svi spiskovi smrtnih slučajeva u ratnom periodu, ne govorim samo o ratu u Bosni, već uopšteno govoreći, svi ti izvori su nepotpuni i nedovoljni. Ne mogu da se porede sa zvaničnim podacima o registraciji smrtnih slučajeva što se normalno vodi u svakoj zemlji u normalnim okolnostima. Dakle, normalni sistem popisa, odnosno registracija smrtnih slučajeva ne funkcioniše tokom sukoba. Rat u Bosni je primer takve situacije gde normalne strukture, normalne organizacije ne funkcionišu i nisu funkcionisale u Bosni. Prema tome, ne možete da se očekuje da možete da imate, kada procenjujete broj žrtava, da ćete imati na raspolaganju redovne statističke podatke na osnovu vitalnih statistika, i da ćete jednostavno moći da pogledate smrtno listove i da ćete moći, na osnovu toga, da dođete do preciznog podatka. To nije tako jednostavno. Način na koji smo mi gledali i procenjivali izvore da bismo ih koristili u proceni ratnih žrtava u vreme sukoba i u uslovima mira mora da bude različi, jer su i izvori različiti jer normalni izvori ne postoje. Anketa domaćinstava je primer takvog izvora koji može da se koristi da se procene žrtve u takvoj jednoj humanitarno vanrednoj situaciji, u to nema nikakve sumnje, ali jedno veliko istraživanje je urađeno na jedan relativno sveobuhvatan način, pripremljeni su upitnici koji su napravljeni tako da jasno definišu pitanja koja mogu kasnije lako da se koriste u obradi podataka i dolasku do statističkih podataka. To je anketa koja je pripremljena tako što su obučeni ljudi koji su vodili razgovore... Oni su dobili instrukcije kako da se bave pitanjima i odgo-

vorima i ono šta nedostaje u toj anketi je krajnji korak, a to je kompjuterska obrada tog materijala i čišćenje, pročišćavanje tog materijala, a to je ono šta smo mi uradili. Mi smo uradili kompjutersku obradu podataka i takvi podaci onda mogu da se koriste da se iz njih onda izvuku statistički podaci koji su i urađeni za Sarajevo u *Predmetu Galić*.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja bih vas zamolio kraće da mi odgovarate pošto se ne može dužinom odgovora kompenzirati nedostatak validnosti ovih podataka. Recite mi, da li je u ekspertizi za Sarajevo urađena i procena broja stanovnika?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, mi smo uključili i tu procenu, 340.000 osoba koje su pokrivena tim istraživanjem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U odnosu na te vaše procene ukupnog broja stanovnika dakle, tih pomenutih 340.000, koliko je udeo popisanih Muslimana, a koliko svih ostalih nacionalnosti?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mi smo napravili procenu etničkog sastava u stanovništvo u kojem smo tražili istraživanje, ali mi nismo imali na raspolaganju njihovu etničku pripadnost iz tog istraživanja, mi smo do toga došli povezujući podatke iz istraživanja ankete sa popisom. Dakle, nacionalna pripadnost koju smo iskazali u izveštaju za *Predmet Galić* je u stvari nacionalnost koja je navedena u podacima iz popisa i to je u tabeli na strani 25 prve verzije izveštaja, to je tabela 4. To su naše procene nacionalne pripadnosti poginulih i ranjenih, u stvari samo za poginule smo to dali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vas ne pitam za poginule. Ja vas pitam, pošto ste sami rekli da ste napravili procenu broja stanovnika 340.000, da mi kažete u odnosu na tu procenu koliko je popisanih Muslimana, koliko svih ostalih?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Moj odgovor je bio da mi nemamo nacionalni sastav iz, u odnosu na stanovništvo na kojem je rađena anketa domaćinstava u Sarajevu 1994. godine. Mi nismo koristili te podatke.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, razumem, gospođo Tabo. A da li je sporno da je ciljna grupa tog popisa domaćinstva Sarajeva 1994. godine bila, pre svega, muslimanska domaćinstva?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Uopšte nije. Nacionalna ciljana grupa nije bila predmet ovog izveštaja. Predmet ovog izveštaja je procena žrtava bez obzira na nacionalnu pripadnost. To što smo mi uključili nacionalnost ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospođo Tabo, vi kao da ne čujete moje pitanje. Ja vas pitam da li je, ja ne pitam za vaš izveštaj, ja govorim o popisu domaćinstava Sarajeva urađenom 1994. godine. Da li je sporno da je ciljna grupa tog popisa bila muslimanska domaćinstva?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ne slažem se. Nije mi poznato da je tokom priprema za ovaj popis ili anketu obavljena bilo kakva aktivnost po kojoj bi se samo ciljalo na muslimansko stanovništvo kao ono koje bi odgovaralo u toj anketi. Koliko mi je poznato, anketa je bila usmerena na sva domaćinstva, odnosno na glavu domaćinstva i ja vam garantujem da su tu, bar u podacima koje mi imamo na raspolaganju, bile zastupljene sve etničke grupe i u podacima koje mi koristimo za žrtve.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, dobro, gospođo Tabo, kako možete da kažete "garantujem vam da su bile zastupljene" kad maločas, na pitanje koje sam vam postavio da mi kažete koja je proporcija u 340.000 Muslimana, a koja svih ostalih, vi kažete da ne znate? Ja ne sporim da tu ima zastupljeno i neko srpsko ime ili neko hrvatsko ime ...

SUDIJA MEJ: Ovo je sve rasprava, čuli ste šta je sve svedokinja rekla, iskoristili ste približno 10 minuta više nego što vam je bilo na raspolaganju. Dakle, premašili ste svoje vreme za 10 minuta, daćemo vam još dva minuta i molim vas da završite

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ja ne mogu da završim za dva minuta, gospodine Mej, ali to je ovde uobičajena praksa. Uostalom, nije prvi put. Recite mi, gospođo Tabo, jesu li sve stope smrtnosti u ekspertizi za Sarajevo izražavane na 100.000 stanovnika, je l' tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A zašto su izražavane na 100.000 stanovnika?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da bi bilo moguće da se to preračuna, ako bi se tražile dnevne stope, da bi to bilo moguće i da bi to bilo urađeno na relativno egzaktna način. Normalno, u zvaničnim statističkim podacima stope

se pokazuju po 1.000 stanovnika. Kada je reč o mortalitetu gradiranom po uzrocima smrti, recimo u epidemiologiji se to pokazuje po 100.000 stanovnika, međutim lakše je izračunati druge vrste stopa iz broja koji se izražava po 100 stanovnika nego po 1.000 stanovnika jer se svaki broj može deliti sa 100 i to ostaje i dalje isti intenzitet. Tako da ja ne mislim da je od suštinskog značaja da se te stope pokazuju po 1.000 stanovnika, jer se pokazuje, dnevne stope se pokazuju na 1.000 stanovnika, a godišnje se pokazuju na 100 stanovnika. Prema tome, to je ono šta smo mi koristili. To su i dalje iste relativne stope i pokazuju isti intenzitet.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To su iste relativne stope, složićete se nadam se, gospođo Tabo, za stručnjake. A za statističke laike nije svejedno kad vidi stopu, na primer, 548 koja se odnosi na 100.000 stanovnika ili 54,8 koja se odnosi na 1.000 stanovnika, nego gleda o kakvoj je stopi reč i koji je broj u pitanju. Prema tome, odstupilo se od uobičajene prakse da se meri na 1.000 stanovnika nego se daje na 10 puta veći broj. I u medijskom smislu može bolje da zvuči. Je li tako ili ne, gospođo Tabo?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Bilio bi jako naivno kada bih ja verovala da mediji ne znaju da čitaju statističke podatke. U tabeli 17, na strani 42 mi pokazujemo odnose stopa u Sarajevu od septembra do avgusta, mislim od septembra 1992. godine do avgusta 1994. godine i ti odnosi su u stvari stope koje su upoređene sa osnovnim standardom za šest sarajevskih opština u periodu od 1990. do 1991. godine. Dakle, to je isti taj period koji je razmatran, period opsade koji je razmatran u *Predmetu Galić*. Mi smo uzeli sve te stope, mi smo sve te stope izračunali i dobio se odnos koji može odmah da se shvati, koliko je veća stopa bila u odnosu na standardne stope. I to je u našem izveštaju i ja mislim da nisam želela više publiciteta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Samo neka objašnjenja me interesuju još. Na osnovu kojih pretpostavki zaključujete, to vam je na strani 6 vašeg izveštaja, na osnovu kojih parametara zaključujete da bi se predcenzusna emigracija vratila, predcenzusna, mislite na popis, da bi se predcenzusna emigracija možda vratila? Na osnovu čega vi to zaključujete?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Na koji se izveštaj sada pozivate?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na onaj izveštaj koji ste dali.

SUDIJA MEJ: Koji? Postoje dva izveštaja. Na koji izveštaj mislite?

TUŽILAC GRUM: Mislim da je reč o prvom izveštaju, to je strana 6, na vrhu tog izveštaja, na vrhu te strane.

SVEDOK TABO: Izveštaj o raseljenim licima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, kažete da bi se oni možda vratili ovi, predcenzusna emigracija, predcenzusna emigracija, možda bi, a možda ne bi. Na njih rat nije uticao, oni su otišli pre rata, to su od šezdesetih godina pa nadalje iz svih krajeva Jugoslavije. Mnogi su ljudi išli na rad u inostranstvo. Na osnovu čega vi zaključujete da bi se oni možda sad vratili? Jer rat nije bio faktor njihovog odlaska.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mislim da pominjete podatke iz popisa o stanovništvu koje je privremeno živelo u inostranstvu 1991. godine i koje se i dalje navodi u popisu i uključeno je u naše istraživanje takođe. Ja zaista jesam rekla da smo uključili te podatke o predcenzusnoj emigraciji u svoje statističke podatke raseljenih lica, u ovom slučaju izbeglica, jer to su ljudi u drugim zemljama i mislim da bi se oni možda vratili da nije bilo rata u Bosni. A možda i ne bi, ne znamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa to ja i kažem, možda ne bi, vi kažete možda bi se vratili. Oni nisu otišli zbog rata, oni su otišli zbog zaposlenja, zbog zarade. Pa koliko ljudi, na primer, iz drugih zemalja van Jugoslavije radi u Nemačkoj ili u Francuskoj (France) ili negde po drugim zemljama Evropske unije (European Union), gastarbajtera?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: U zvaničnim statističkim podacima popisa koji su obavljani u bivšoj Jugoslaviji, stanovništvo koje je privremeno živelo u inostranstvu uvek se uključivalo kao stanovništvo date teritorije ili date opštine ili čak i naselja. Prema tome, vaši statističari su redovno uključivali to stanovništvo kao deo stanovništva Bosne i Hercegovine ili Hrvatske. I sada vi tražite od mene da ja to isključim iz statističkih podataka popisa i da ih ne tražim u izvorima koji su korišćeni za posleratno stanovništvo. Ja mislim da bih, prvo, bila nedosledna u odnosu na zvanične izvore i drugo, ono šta sam već rekla o namerama ili stvarnom povratku tih ljudi koji su privremeno bili u inostranstvu, to su ljudi koji i dalje imaju svoje kuće u Bosni i Hercegovini, koji su, čiji članovi porodica često žive u Bosni i Hercegovini ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Uopšte se tu ja s vama ne sporim. Naravno da ljude, tada državljani Jugoslavije koji imaju svoje kuće, koji imaju

jugoslovenske pasoše koji rade u inostranstvu treba popisati kao građane Jugoslavije. Moja je primedba bila, zašto vi pretpostavljate da bi se oni vratili, pa to povezujete s ratom i zašto vi te ljude koji su otišli pre rata, koji su otišli da rade tamo negde po Evropi, smatrate izbeglicama? Na osnovu čega vi njima dajete kvalifikaciju izbeglica? Neko ko je otišao da radi iz Srbije ili iz Bosne, iz Hrvatske, Makedonije, bilo gde, čak u Australiju (Australia), zašto bi on bio izbeglica, a otišao je, na primer, u Nemačku, u Austriju ...

SUDIJA MEJ: Da, vreme je skoro isteklo, svedok ne može da odgovori na ovo pitanje. Vi imate pravo na još jedno pitanje, a sada svedokinja neka pokuša da odgovori na ovo pitanje, ako je ono relevantno. Izvolite, gospođo Tabo.

SVEDOK TABO: Mi smo uključili ovaj problem, mi smo uključili ove osobe u svoje statističke podatke iz popisa koji smo koristili i takođe smo ukalkulisali grešku koju smo moguće napravili time što smo njih uključili. A ta greška je 4,2 posto, a to je manje nego što je uobičajena greška koja se naširoko prihvata u statističkim istraživanjima, do pet posto. Dakle, to je nejasno da li bi se oni vratili ili ne bi, ali oni su i dalje bili u inostranstvu za vreme izbora 1997. i 1998. godine. Prema statističkim podacima, oni su morali da budu uključeni u podatke o izbeglicama. Čak i vi mislite da je to greška i to je prihvatljiva greška.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospođo Tabo, mislim da se tu nismo mogli razumeti, jer se oni ne mogu smatrati izbeglicama. To bi kao kad biste turiste smatrali izbeglicama. A da li je jasno iz podataka kojima vi raspolaže da je činjenica o povećanju srpskog stanovništva u Republici Srpskoj direktna posledica progona i smanjenja srpskog stanovništva na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mislim da u mom izveštaju nema takav zaključak. Mislim da mi nismo nešto slično tome pokazali.

SUDIJA MEJ: Da, amikusi, izvolite. Mi ćemo da pokušamo da završimo sa ovim svedokom.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da se vratimo na izveštaj, tabulator 2, strana 5. Želim da vam postavim pitanje o jednom problemu koji je pokrenuo

gospodin Milošević u vezi sa procentom stanovništva koje je privremeno u inostranstvu. Vi ste rekli da je 4,2 posto.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: To je drugi procenat. To je procenat moguće greške koju smo napravili time što smo uključili one koji su bili emigracija pre popisa i bili su i 1997. i 1998. godine u inostranstvu. Procenat stanovništva koji je bio u inostranstvu po popisu 1991. je bio 5,4 posto. To se pominje na strani 5.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da, je li to drugi statistički podatak u odnosu na onaj koji ste dali pre par trenutaka ili je isti statistički podatak, pa ste ga vi pogrešno dali?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: To je tačan podatak, ali je reč o potpuno drugačijem statističkom podatku.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Hvala. U vašem izveštaju, osnovno stanovništvo je ono koje se koristi na osnovu popisa stanovništva iz 1991. godine, je li tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I u tom popisu su uključeni i oni koji su radili u inostranstvu, za koje se znalo pre 1991. godine, koji su u inostranstvu bili kao ekonomska emigracija?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Popis je uključio stanovništvo koje je živelo i radilo u inostranstvu.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Poznat vam je izraz ekonomska emigracija?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Jeste, poznat mi je, ali u zvaničnoj statistici koja je objavljena na području bivše Jugoslavije o stanovništvu koje je radilo i živelo u inostranstvu, taj podatak nikada nije korišten, samo se koristi podatak stanovništvo u inostranstvu, privremeno u inostranstvu.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ja vas pitam za vaš izveštaj i za terminologiju korišćenu u vašem izveštaju. Da li vam je poznat ekonomski emigrant?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: A kada je reč o statističkim podacima do kojih se kasnije došlo, ti ljudi nisu smatrani ekonomskim emigrantima već izbeglicama?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, to je tačno. Mi smo uključili tu podgrupu u statistički podatak koji je pokrивao izbeglice.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: To je nedosledno kada je reč o njihovom statusu, je li tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Pa to je sporno. Prvo, kada je reč o stanovništvu koje je radilo u inostranstvu, ja moram jasno da kažem da je među podacima koje smo imali na raspolaganju, ja govorim o 325.000 podataka koji su pronađeni 1997. i 1998. godine ukupno kao populacija u inostranstvu. Među tim podacima približno 110.000 osoba, dakle približno jedna trećina te populacije su bile osobe koje su radile u susednim zemljama kao što je Hrvatska i Srbija. Dakle, trećina podataka su imali drugo značenje, to je bila ekonomska emigracija. Nije tako jednostavno posmatrati sve te podatke kao ekonomsku emigraciju iz Bosne i Hercegovine u zapadnim zemljama. Dakle, to su bili ljudi koji su 1991. godine, jedna trećina ta populacije, dakle približno 110.000 ljudi, po popisu iz 1991. godine su bili u Bosni. A verovatno su već u to vreme radili u susednim zemljama kao što su Hrvatska i Srbija. Da li biste to onda smatrali ekonomskom emigracijom?

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Vi ne znate gde su oni radili, je l' tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Znam da je reč o zemlji.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Kako to znate?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Zato što je prijavljena zemlja u kojoj su živeli prema podacima koje smo mi imali.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Mislite na popis iz 1991. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Na popis iz 1991. godine, ali i na popis birača iz 1997. i 1998. godine, birača izvan zemlje.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: U popisu iz 1997. godine, da li je tamo bila kategorija koja se bavila ekonomskim emigrantima?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Mi smo imali kategoriju glasača izvan zemlje. Nismo znali koliko ih je pripadalo ekonomskoj emigraciji, a koliko ih je, ko-

liko njih su bili samo ljudi koji su radili u inostranstvu, jer nisu mogli da se vrate u svoje domove u Bosnu.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Osnova popisa je da se pozabavi, pre svega, mestom, adresom, zgradom gde je osoba živela, po čemu bi se odredilo gde je ta osoba, i to u svrhu popisa. Je li tako?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Pa adresa je bila na raspolaganju za svakog stanovnika Bosne i Hercegovine, to je zaista bila informacija koja je bila na raspolaganju. Ali oni koji u vreme popisa nisu bili u Bosni i Hercegovini ili su stanovali u nekoj drugoj zemlji, njihova adresa nije bila na raspolaganju, samo zemlja u kojoj su živeli.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: U popisu iz 1997. godine da li se uopšte bavilo razlogom zbog koga je neko živio u inostranstvu?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ne, popis, kako ga vi zovete, iz 1997. i 1998. godine je bio samo registracija glasača, i uopšte se nije bavila pitanjima kao što su razlozi zbog kojih je neko boravio u inostranstvu u vreme uzбора.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Dakle, ako je neko bio ekonomski emigrant pre 1991. godine, 1997. godine, po popisu iz 1997. godine on ne bi bio izražen kao ekonomski emigrant već kao izbeglica?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Bio bi prikazan kao glasač koji živi u inostranstvu, van zemlje. Statistički gledano, mi bismo smatrali tu osobu izbeglicom usled toga što se mesto boravka ove osobe 1991. i 1997. godine razlikuje.

SUDIJA ROBINSON: Doktore Tabo, da li ste vi upoznati sa definicijom izbeglica prema Konvenciji o izbeglicama (UN Convention Relating to the Status of Refugees)?

SVEDOK TABO: Da, ja sam upoznata sa tim, to je jedna pravna definicija i kao što sam ja rekla, u našem izveštaju mi smo koristili statističku definiciju kako za interno raseljene osobe, tako i za izbeglice.

SUDIJA ROBINSON: Zato što je najvažniji deo te definicije strah od progona, a vi to niste uzeli u obzir.

SVEDOK TABO: Ne, mi nismo motivaciju uzeli u obzir zato što je to bilo nemoguće na osnovu izvora koje smo mi koristili.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Kej.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Pa upravo sam to hteo da vam kažem. Vi ste tumačili termin izbeglice i vi ste određivali to nezavisno od toga da li su se te osobe po nekoj pravnoj definiciji zaista i smatrale izbeglicama.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da li smem ja nešto da kažem?

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da, mi upravo to i želimo.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ne, nije se radilo o mom tumačenju. Mi smo to radili koristeći statistički pristup i ja sam objasnila ko je u našoj studiji smatran izbeglicama. To sam navela u prvom delu našeg izveštaja. Ja nikad nisam iznela da sam koristila pravnu definiciju izbeglica. To je bilo nemoguće u našem slučaju. Mi smo koristili statističku definiciju izbeglica i definisali smo to na početku našeg izveštaja. Da, to se nalazi na strani 7 engleske verzije izveštaja. To je treći poslednji pasus odozdo gde stoji: "Izbeglice su bila ona lica koja su 1991. godine navedene kao stanovnici Bosne i Hercegovine, uključujući i one na privremenom boravku u inostranstvu, a koji se se 1997. i 1998. godine prijavili kao glasači u drugim zemljama". Prema tome, ja sam ovo vrlo jasno objasnila na samom početku izveštaja. Statistika o izbeglicama kad se to uporedi sa pravnom definicijom izbeglice i motivacijom koju oni imaju bi odrazumevala podatke o izbeglicama u zapadnim zemljama, i ne samo u zapadnim zemljama već u Hrvatskoj, Srbiji, Crnoj Gori i tako dalje, jer ova je definicija bila korišćena kada se ovim licima dodeljivao status izbeglica, određeni pravni status koji sa sobom nosi i neke beneficije, neku pomoć koja se daje izbeglicama.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Sada jedno drugo pitanje koje se tiče ove iste teme. Da li se u popisu 1997. godine pravila ikakva razlika između onih koji su bili u inostranstvu i registrovani kao glasači, a koji su u inostranstvu bili usled toga što su bili ekonomski emigranti?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ne, mislim da se nije pravila razlika.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: U vašem izveštaju, na strani 5, vi kažete da je bilo nekih nedostataka u popisu stanovništva iz 1991. godine zbog nestabilne političke situacije. Da li biste objasnili sudijama kakvu je to posledicu moglo da ima po prikupljanje i tačnost tih podataka iz popisa stanovništva 1991. godine?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ja mislim da je popis kao takav sproveden u skladu sa postupcima i metodologijom koja se zahteva za vođenje popisa stanovništva. Prema tome, ja nemam nikakvih sumnji u to da je ovaj popis sproveden ispravno i da je pokrio svu teritoriju. Ali, pošto se radilo o jednom ogromnom popisu stanovništva, moglo je da se desi da dosta lica ne bude pokriveno tim popisom, ali ja mislim da možemo da zanemarimo taj broj, da je on zanemarljiv i da stoga, ovaj popis možemo da smatramo ispravnim u trenutku kad je on sproveden 31. marta 1991. godine. Po završetku sprovođenja popisa, počela je obrada podataka i nedostaci o kojima sam ja govorila se odnose upravo na obradu podataka i davanje statističkih podataka. Pre svega, moram da kažem da postoji izveštaj u prilogu našeg izveštaja koji je sastavio čovek koji je bio na čelu odeljenja za stanovništvo u Statističkom zavodu u Sarajevu i koji je učestvovao u tom popisu stanovništva iz 1984. i 1985. godine od samog početka. On je bio je član beogradske komisije, metodološke komisije koja je učestvovala u ovim pripremama od samog početka. Prema tome, svi oni detalji koji se tiču toga kako je sproveden ovaj popis i podaci kako je to kompjuterski obrađeno, sve je to navedeno detaljno u ovom izveštaju. Prema tome, nedostaci koji se pominju se svi odnose na obradu podataka. Materijal koji je prikupljen tokom popisa je trebao da bude skeniran, vršilo se optičko skeniranje da bi se to sve prebacilo na kompjutere. To optičko skeniranje imalo je određenih nedostataka. Bilo je grešaka u imenima lica koja su navedena u upitnicima, bilo je grešaka u pravopisu i to je predstavljalo veliki problem zato što je nama trebalo jako puno vremena da bismo otklonili greške, ne sve, naravno, ali veći njihov deo, i da bismo uneli ispravna imena koja smo onda koristili u uparivanju. Druga stvar je da čišćenje ovih podataka nije bilo u potpunosti završeno zbog toga što je izbio sukob, tako da to znači da jedan deo materijala iz popisa stanovništva koji se uglavnom odnosi na poljoprivredni deo popisa i deo popisa koji se tiče mesta stanovanja, stambenog dela, zapravo nikad nije bio završen, odnosno bio je završen, ali nikad nije bio proveren. Prema tome, mi nismo koristili nikakve delove iz ovog segmenta popisa stanovništva. Ono šta smo koristili su bili prečišćeni podaci i ja to ukratko mogu da kažem o nedostacima ovog popisa, dakle radilo se o greškama u imenima i nedovršenoj kontroli.

SUDIJA ROBINSON: Doktorka Tabo, vi ste zapravo analizirali ljude koji su bili raseljeni zbog rata, bilo interno, bilo eksterno, ako mogu tako da kažem. Oni koji su otišli van granica su oni koje ste vi nazvali izbeglicama, a što se tiče njihovih motivacija za odlazak to niste razmatrali. Ali osoba koja ode

usled ekonomskih razloga, nije otišla usled toga što je došlo do rata. Zar to ne bi dovelo do pogrešne analize?

SVEDOK TABO: To je ono čega smo se mi bojali i mi smo istraživali ovo pitanje vrlo detaljno. I mi imamo jedan prilog našem izveštaju gde vrlo detaljno razmatramo posledice toga što su uključeni oni ljudi koji su se nalazili na privremenom radu u inostranstvu, pošto su oni uključeni u naš izveštaj. Mi smo to obradili u prilogu (C), ja mislim.

SUDIJA ROBINSON: Ali vi ste ranije rekli da je to u okviru prihvatljive greške.

SVEDOK TABO: Da, ja sam ovde ukratko opisala tu marginu greške što smo uključili te interno raseljene osobe i izbeglice i greška je 4,4 posto, prema tome, radi se o vrlo malom broju. Ja mislim da to uopšte ne dovodi u pitanje naš izveštaj, uopšte ga ne dovodi u pitanje. Ja ono šta sam danas već ranije rekla, to je deo našeg izveštaja koji se tiče izbeglica i to je, statistički gledano, vrlo mali deo i on je podcenjen, veoma podcenjen usled nedostataka koji se tiču izvora koji su registrovali te izbeglice. Ja sad ovde govorim o takvim izvorima kao što su srpski i crnogorski popis izbeglica u tim zemljama i isto tako popis izbeglica iz zapadnih evropskih zemalja. Prema tome, to su veoma velike cifre koje nisu ovde uključene i da smo mi ovde uključili u naš izveštaj, to bi se svelo na skoro ništa, bilo bi zanemarljivo. Ja nisam uključila spominjanje takvih izvora kao što je UNHCR-ov registar izbeglica i interno raseljenih lica iz Bosne, zato što bi bilo nemoguće da obradim sve ove pojedinačne podatke koje je prikupio UNHCR i slične organizacije. Prema tome, ne bi bilo pametno to uključiti u jedan izveštaj kao što je bio naš. Ali naravno, ovi statistički podaci postoje i ukoliko je potrebno, ukoliko vi to zahtevate, mi možemo da uključimo i ovaj izvor, dakle pregled statistike UNHCR-a o interno raseljenim licima i izbeglicama iz Bosne od 1992. godine pa onda tokom rata. Dakle, radi vaše informacije, ukoliko vi to budete zahtevali, mi to možemo da pripremimo.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Vidim koliko je sati, prema tome, postaviću samo još jedno pitanje, časni Sude. Što se tiče ovog istraživanja domaćinstava iz 1994. godine, odgovarajući na pitanja gospodina Miloševića, vi ste rekli da je u tome učestvovao Institut za istraživanje koji verovatno nije bio

sasvim objektivan. Možete li da nam kažete o kakvom se to institutu, istraživačkom institutu radilo, koji je bio neobjektivan i koji je imao predrasuda?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Radilo se o Institutu za istraživanje ratnih zločina i međunarodnog prava na čijem čelu je bio gospodin Smail Čehić. Ja nisam rekla da je ovaj institut bio pristrasan u odnosu na Muslimane nego sam rekla da se to odnosi na ono kako je, uglavnom, vođeno to istraživanje, zato što su oni koji su ga vodili bili Muslimani i oni su imali lakši pristup ispitanicima koji su takođe bili Muslimani.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I da li je onda to moglo da dovede do pogrešnih statističkih podataka?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Ne, to je nesporazum, jednostavno. U ovom izveštaju, našem izveštaju o Sarajevu, mi uopšte ne govorimo o etničkoj pripadnosti, mi samo govorimo o žrtvama, koliko je ljudi ubijeno, koliko je ranjeno, ali uopšte ne obrađujemo etničku kategoriju.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da, ali vi ste izneli podatke za svaku etničku kategoriju, koliko je bilo žrtava u svakoj od njih.

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Da, mi imamo te podatke u našoj bazi podataka i to je uključeno za one koji koriste ovaj izveštaj, ali ja lično ne bih koristila ove cifre kao da je ovde postojala neka ciljna grupa, kao da su Muslimani bili cilj, dakle ciljne žrtve. Jer kad se puca odozgo sa 100 metara, vi ne znate da li ćete pogoditi Muslimana ili Srbina ili koga ćete pogoditi.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Dakle, takvo korišćenje tih cifara bi bilo pogrešno korišćenje statističkih podataka, zar ne?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Pa ja ne mislim da ovde može da dođe do neke zabune zato što smo mi tačno prikazali etničku pripadnost žrtava, dakle to je sve tačno, ispravno prikazano, statistički gledano. To nisam uradila ni u jednom od naših sarajevskih izveštaja.

SUDIJA MEJ: Molim vas, gospodine Grum, samo kratko.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC GRUM

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Samo jedno pitanje, časni Sude. Gospodin Kej i gospodin Milošević su vas pitali koliko je pouzdano ovo istraživanje sarajevskih domaćinstava iz 1994. godine. Ono šta mene interesuje je da ste vi u

vašem trećem sarajevskom izveštaju koristili i druge izvore podataka i govorili ste o tome kako ste ih upoređivali, kako ste ih objedinjavali. Prema tome, mene interesuje da li ste vi mogli da formirate neko mišljenje koliko je bila pouzdana ova anketa, ovo istraživanje sarajevskih domaćinstava?

SVEDOK TABO – ODGOVOR: Naša analiza ovog istraživanja sarajevskih domaćinstava, kad se to uporedi sa drugim izvorima, samo je potvrdila da taj izvor može da se koristi da bi se procenile žrtve i njihov broj. Bilo je puno preklapanja između ovog izvora i drugih izvora, kao što su recimo bili podaci o smrtnim slučajevima Saveznog zavoda za statistiku. Prema tome, to nam je potvrdilo da je ovo istraživanje domaćinstava u Sarajevu ipak bilo dovoljno pouzdano i ja definitivno mislim da je to relevantan izvor koji može da se koristi za ovu svrhu.

TUŽILAC GRUM: Hvala vam, nemam više pitanja.

SUDIJA MEJ: Doktoro Tabo, ovim ste završili vaše svedočenje. Hvala vam što ste došli da svedočite, sada možete da idete. Sada prekidamo sa radom, sem ako gospodin Najs nema nešto da najavi.

TUŽILAC NAJS: Ne, sem što je svedok koji je najavljen za sutra onaj svedok o kome smo nedavno govorili i možda bi optuženi mogao da pročita izjavu i rezime izjave svedoka za sutrašnju jutarnj sesiju. Ja očekujem da će do sutra svedok da potpiše rezime svoje izjave, tako da se nadam da ćemo moći da ovo završimo malo brže.

SUDIJA MEJ: Samo trenutak, samo da nešto pojasnimo. Dakle, ovo je svedok pod brojem B-225?

TUŽILAC NAJS: Da, taj svedok neće biti zaštićen kad jednom počne da svedoči, ali za sada jeste zaštićen svedok.

SUDIJA MEJ: U redu, znači ovo je svedok B-225 i on će sledeći da svedoči.

SUDIJA KVON: Da li je preveden rezime izjave?

TUŽILAC NAJS: Ne, i mislim da neće moći da bude preveden do sutra. Ja ću ovo da vidim sutra, ali u svakom slučaju mislim da će svedok svakako da

potpiše. Ne mislim da ću na to da se oslanja tokom svedočenja, ali će to svakako da potpiše, pa ćemo onda da vidimo šta ćemo dalje.

SUDIJA MEJ: Da li je puno toga dodato tom rezimeu dok ste radili pripreme sa ovim svedokom?

TUŽILAC NAJS: Da, dosta toga je bilo dodato, otprilike 20 posto.

SUDIJA MEJ: Onda ćete morati sutra da nam skrenete pažnju na to.

TUŽILAC NAJS: Videćete da na kraju svakog paragrafa, uglavnom, stoji pozivanje ili na paragraf u prethodnoj izjavi ili na ono šta smo pripremili tokom pripremnog rada sa svedokom.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, nećemo sada o ovome da raspravljamo, ali sutra će Tužilaštvo uložiti zahtev da se to uvede u spis, ili rezime izjave ili sama izjava umesto glavnog ispitivanja. Mi ćemo sutra da donesemo odluku o tome posle njihovog zahteva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, to je sada nekakva nova praksa koja praktično ukida glavno ispitivanje i ovde treba da prezentira sažetak koji ne piše svedok nego piše gospodin Najs i njegov tim, a svedok služi ovde samo za unakrsno ispitivanje. To je čak otišlo dalje od onog vašeg čuvenog Pravila 92bis. Mislim da je to neprihvatljivo. Glavno ispitivanje mora da se sasluša.

SUDIJA MEJ: Sada ćemo da prekinemo sa radom, ali to ćemo da uradimo sutra ujutro. Vi ste u pravu, ali Žalbeno veće je donelo odluku koja nas obavezuje. Gospodin Kej može da vam da primerak te odluke ukoliko je nemate. A sada prekidamo sa radom.